Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 29 ноябрь, 1977 шу. • № 142 (5809). • Мах 2 кеп.

Укх деношка ший кховзткъа шу дизар дездаь дола Советски Iаьдал хьалхарча дийнахьа денз кхалсаги маIа саги цхьатарра бокъонаш йолаш хилар хьакхайкадаь ца Iеш леррагIа вахаре из кхоачашдеш а хьаденад. Цох дола бакъдараш вайна хIара денна гуш да. Тахан республика халкъа боахаме къахьегаш 170 эзар совгIа кхалсаг я е, вешта аьлча, берriга къахьегача нахах 52 процент бараш. ХIаьта унахцIено лораеча, культура учрежденешка болх бечарна юкъе кхалнах дикка тIех ба. Ма-дарра аьлча, кхалнаха караерзаяза йола професси хIанз атта короргьяц, кхыметтел хьалха алхха маIача наьха лоархIаш хиннараштеи эггара чоалханегIеи халагIеи ярашти юкъе а. Тахан вайнаьха кхалнаха юкъе а каст-каста нийслу инженераш, юрта боахама специалисташ, Iилман болхлой бараш.

КХАЛНАЬХА ВАХАРЕИ БАЛХЕИ ЙОАКХО Е

Хьаэцаргья вай назрановски Ахриев ГIапура цIи лелаю «Электроинструмент» завод, трикотажни фабрика. Цхьа ах бIаь шу хьалха вIалла вайнаха юкъе ювцаш а ца хеза йола говзалаш кара а ерзаяь толаме къахьегаш ба цига бIаьш бола кхалнах. Цу хьакъеньа кховчам ба Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Дахкильгова Мажита Лемка, трикотажни фабрика вязальщица Барахоева Жабраила Зати хьоайнча а.

Вайнаьха кхалнаха юкъе тахан нийслуш ба трактористаш, комбайнераш бараш а. Укх тIеххьарча массехк шера республике цIи хезача комбайнерал тIехьа ца юсаш хьайоагIа Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза комбайнер Дудуркаева Камета Амхадовна.

Нохч-ГIалгIайчене дика йовзаш я Социалистически Къахьегама Турпала швея-мотористкай Ушакова Мария Павловнай, СССР Лакхехьарча Совета депутата доярка Умхаджаева Маликай, Нохч-ГIалгIай республика халкъа артисткай Хаджиева Нелли Джамалдиновнай, дуккхача кхычар цIераш.

Кхалсага къахьегама а вахара а вай партеи паччахьалкхенои мел йоакхо ю, цар сий мел лакха лоатталу ховргда Нохч-ГIалгIайчен Лакхехьарча Совета депутаталла хержача 160 сага юкъе 71 е аханега дIакхоачаш бараш кхалнах-къахьегамхой болга белгалдаьккхача.

Цу дерригие къаьгта хьагойт дегIаенача социализма мехка бахача кхалнаьха вахара кхел ирaзе йолга, царна къахьегара, бахара, общественни паччахьалкхени гIулакхаш къестадеча дакъа лацара шерра наькъаш хьадийлалга. Къаьстта йоккхий эргалонаш хиннай хьалха цхьаккха бокъо йоацаш, дыно а цIагIарча Iазапо а тоIабаьи боадонеи баьхкача нохчийи гIалгIайи кхалнаьха вахаре.

Из ши-шегIа хьахинна хIама дац. Алхха ер тIеххьара массехк шу хьанйцача а кхалсага-къахьегамхочун санна кхалсага-наьна а балха тIарен вахаререн хьалаш тоадара дуккха соцамаш тIаийдаьд вай паччахьалкхено. Кхоачам ба Нохч-ГIалгIайченерча хIаранена 50 сомал кIезигагIа ахча а кхоачаш доход йолча дукха бераш долча дезалашта алхха цхьан шера 5 миллион сомал тIех хула пособеш хьежаю, аьлча. ХIанз бархI шу даллалца пхи бер хьалкхедаь нана 50 шу даьлча а 15 шера болх баь стаж хилча а пенсе йохийт. Уж вай белгалдаьхараш къахьегача кхалсага а бераш кхоабача наьна а йоакхо яра дола ши хIама мара дац.

Кхалнаьха балхаца, бытаца, вахарца дувзаденнача дешашта, къаьстта цар социально-политически хьинар айдара гIулакха даим шоай теркам тIаухийташ хьаенай республика партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органаш. ХIаьта цу даькъе цар беш бола болх укх тIеххьарча шерашка холуш тоабеннилга гуш да республике а, хIаьта иштта къаьст-къаьстача районашка а цу хьакъехьа чакхйоахача мероприятешка хьежача. Кхалнах балхаца Iалашбелга, цар къахьегамца а бытаца а дувзаденна дешаш къестаделга во латтац Назрановски районе. Дуккха кхалнах бехктокхамеча балхашка хьежабаьб Шелковской районе. Укхаза ши кхалсаг колхоза председателалла, цаI директоралла, цхьаькха цаI райпо председателалла болх беш я, хIаьта КПСС райкома хьалхара секретарь Социалистически Къахьегама Турпал Табацкова Вера Георгиевна я.

Цу районий партийни, советски органаша каст-каста дувц шоай бюрошка, пленумашка, депутатий сессешка, исполкомий заседанешка кхалнаьха социально-политически хьинар айдарца, цар балха хьалаш тоадарца, профессиональни а юкъаробразовательни а боарам лакхбарца дувзаденна дешаш.

Бакъда, из ала йиш яц Малгобекски, Сунженски, Советски, Надтеречни районех. Цар партийни, советски органаша цу гIулакхацара юрташкарча юххьанцарча организацей, юрта Советий, боахамий кулгалхой, кхалнаьха Советий бехктокхам боаггIача тайпара айбац.

ХIанз а тIехьа моттигаш нийслу республике дынои дIаяхача замах юхедисача ширдаьнача Iаьдалашеи маяххара кхалсага вахарца дувзаденна гIулакхаш къестаде гIертараш. Царех эггара энжегIа лархIа доагIа мехкарий низагIа маьре кхувлилга, кхелета йиIигаш дешарах къестаелга, дукха истий кхувлилга, кхыдараш.

«Кхалсагеи маIача сагеи цхьатарра бокъонаш я СССР-е» аьннад СССР кердача Конституце 35-ча статья тIа. Из принцип леррагIа кхоачашъелга Iаьдала ерригача органий, хIара сага декхар да.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча, вахара Керттерча Законо енна бокъонаши декхараши вахаре чакхдоахача хьинар дола къовсамхо а хинна дIаотта еза хIара кхалсаг.

Дикала Знак йолаш

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективо дика къахьегама толам баьккхаб. Химически продукци арахецара цхьайтта бетта план 28 ноябре кхоачашъяьй цо. IIланагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргда ши миллион гаргга сома маьха фенол, синтетически спирт, полиэтилен, кхыйола химически продукци.

Заводе ара мел хийцача продукцех 79 процент гаргга яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. Продукцега дIабола мах лохбарах химикаша паччахьалкхенна кхоладь цаI-ах миллион совгIа сом. Заданел совгIа мел яьккха продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах арахийца я.

Заводе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай Кальной Виктор Григорьевича кулгалдеча спирт доаккхача производства химикаша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЮБИЛЕЙНИ ШУ ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА!

ПЛАНАЛ СОВГIА — 2280 МЕТР

Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллективо пятилетка хьалхарча шин шера план кхоалагIча ноябре кхоачашъяьй. ХIанзлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа техад 2280 метр бурув. ХIаьта ер шу чакхдалелехьа кхы а массехк эзар метр бурув тохаргда лаьттаи ченаш техкараша.

Кхы а хьалхагIа пятилетка хьалхарча шин шера задании кхоачашъяьй управленерча пхе бригадо. Царна юкъе хьалха латташ я Тамазов Владимир Дмитриевич керте латтача № 65 йолча буровой коллективи Драворубов Алексея кулгалдеча № 109 йолча буровой коллективи. Цар шин шера заданел совгIа хIанзлехьа техад 685 метр бурув. Иштта дика къа а хьегаш тIадоагIача шера чотах болх беш я Трышкин Олег Анатольевич, Довбенко Анатолий Михайлович, Чабаев Мухарбек Усамович керте латтача буровой коллективаш.

Б. КОСТОЕВ.

Хьувкъам-77 чуийца баьннаб

Укх шера баьча балха итог яьй республика статистически управлене. Хьинаре къахьийга дика хьувкъам кхебир колхозийи совхозийи кхаш леладераша. Цу гIулакхо торо хилийтар паччахьалкхенга ялат, коартолаш, сом, баьцадаараш кхыйола культураш йохкара укх шерара планаши тIаийца хинна декхараши толамца кхоачашде.

Деррига а 506,8 эзар тони ялат чуденад укх шера республика кхаш леладераша Иззал ялат чуденадац хIанзалца.

Грозненски района боахамашка 100 эзар тони ялат чуийцад, хIаьта Сунженски — 80 эзар тони.

Соахка хинначунца нийсдича укх шера республике чудена ялат 15 эзар тони дукхагIа да.

ХIара гектара тIара эггара дукхагIа 25,7 центнер ялат Ачхой-Мартановски районе чуийцад, хIаьта Сунженски районе — 24,6, Урус-Мартановски районе — 24,9 центнер.

Ткъаь итт центнерал совгIа ялат чудера «Предгорный», Мичурина цIерагIча, «Орджоникидзевский», «Родина» яхача совхозашкеи Сунженски района Кирова, XX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашкеи.

Ха дика латтача деношка

Чуийца даьннад совхоза кхашкара ялат, тIехьа кхача культураш, бакъда механизаторий болх цуница баьннабац, къаьстта а лаьтта оахарий. Тоъам болаш да укх шера «Октября 40 шу» яхача совхоза аха дезаш хиннар бархI эзар совгIа гектар лаьтта да аьлча. ДIадийнад 430 гектар гурахьа дув ялат, цу даькъе 700 гектар доакъарийна лаьрхIа а долаш, зябь аьхай 2010 гектар. Бакъда хIанзчул тIехьагIа аха дезаш да 2 эзар совгIа гектар.

— Оахам тIехьадаьннад хьажкIаши шекара свеклаши хIанз мара чуийца ца ялар бахьан долаш, — йоах совхоза керттерча экономиста Долгиев Махьмада, — алхха хьажкIаш яр совхозе 1380 гектар.

Пятилетка шоллагIа шу толаме чакхдаккхараи хьатIадоагIача шера хьувкъама эша лард йоллараи шерра социалистически яхь йоаржаяьй совхоза ялат кхедераша. Дуккхачар дика толамаш доах. Масала, Зауров Махьмада Т-150 яхача низ болча трактораца 9—10 гектар лаьтта оах дийнахьа, нормагIа 7,7 гектар йоагIача. Укх тIеххьарча ткъаь дийнахьа 350 гектарал совгIа зябь аьхай цо, совхоза керттерча экономиста М. Долгиева яхачох.

МТЗ-50 яхача «Беларуса» тIа ва Алиханов Iали. НормагIа дийнахьа 2,7 гектар йолча цо оах 4,5—5 гектар. Опыт йолча механизатора Анохин Анатоле Т-70 яхача трактораца иштта пхе гектарага кхоачаш оахам ду нормагIа 3 гектар йолча. Царел тIехьа бисац Гадиев Яхьъя, Тимурзиев Хьусен, кхыбараш. Совхоза дукхагIболча механизатораша нийса кхетаду шоашта хьалхашка латта декхараши хIанзарча деной бехктокхами.

— ХIанз 47 трактор я совхозе зябь оахаш, — йоах юрта боахама Назрановски районни управлене начальника Сагов Султана. — Духхьал цхьан шоатта дийнахьа, 27 ноябре, 220 гектар зябь аьхай цига механизатораша. Совхоза дирекцеи партийни а профсоюзни а организацешеи лаьррхIа теркам тIабихьаб цхьан кIирагIа деррига оахам даь даккхараи бIаьстанга ца оахаш цхьа гектар лаьтта ца алийтараи. Хаоттамо таханалца цу балха повкъостал ду. Кхыча балхаш тIа хинна механизатораш а ховшабаьб тракторараш тIа ца тоъача.

ХIанзалца кхыча балхаш тIа хинна еррига техника оахам де йолаялийтай укх тIеххьарча деношка совхозе.

З. ДАУРБЕКОВ.

Пятилетка гвардейцех

18 ШЕРА МАШИНА ТIА...

«Экажевский» совхоза шофераште юкъе дикагIбарех цаI лоархIаш ва Гагиев Ювсап. Барайтта шу да цо машина лехка. ХIанзалца грузовой а легковой а машинаш тIа болх баьчара дика тешал тIехьа долаш хьавенав из. Ишта тешал долаш вера совхозе балха воагIаш а: къахьегама книжка тIа шинъ баркали дика характеристикеи. Уж яздаьд нийс шера цо болх баьча Назрановски АТП кулгалхоша.

«Юбилейни шу толаме чакхдаккха» яхача девизагIа яьржай совхоза водителашта юкъе социалистически яхь. Хьалхара моттиг къувсаш, дикагIа болх бе гIерт хIаравар. Гагиев Ювсапаца яхь лелаеш ва шофер Экажев Iалихан. Уж шинь соахка а вар шоайла яхье ваьнна. Балха итог йича цхьатарра хилар шиние а толамаш — шера йола задании 145 процент; моттигашка диллача — шоллагIа моттигаш. Хьалхара моттиг Мержоев Мухарбика яьккхар. Укх шерарча хьокхамех хьаттача Ювсапа йоах:

— Хетаргахьа дика хила дезаш да, са машино сеца ха яьккхаяц шу доладелча денз. Iай жагIа кхихьаб совхоза наькъаш тоадеш, кхыбола мухь кхихьаб, бIаьсти яьлча денз Угурчиев Iамархана звенона гIулакх деш ва, болхлой кхувлаши коартолаш кхухьаши.

Гагиева дика болх керттерча даькъе, моллагIча водителa бар а санна, шийга дIаеннача техникапа дика доал дарца бувзабенна ба. Укх шералца къаьнача ГАЗ-51 яхача машина тIа вар из. 250 эзар километр никъ баьчул тIехьагIа цо дIалуш цIена йолаш санна болх бора цу машино. ХIаьта Ювсапа шийна ГАЗ-53 яха кердаяр еннай, коартолаш дIаювча агрегаташта гIулакх де лаьрхIа установка а йоаллаш. Цу тайпара ши машина еннай «Экажевский» совхоза укх шера, шаккхе а дикагIболча водителашта дIа а еннай.

ХIанз, кхашкара балхаш чудийрзачул тIехьагIа, совхоза эшаш йола тайп-тайпара материалаш кхухьаш я грузовой транспорт. Гагиев Ювсапа хIара дийнахьара балха хьокхам — 140—150 процент ба.

Д. ХАКИМОВ.

Назрановски мельзавода продукци хIара шера дикагIа хулаш йоагIа. Из кхы а дикагIа хилийтара, цхьаккха тайпа брак чакх ца ялийтара тIагIертта къовсам лоаттабу заводa тIахьожама отдела болхлоша. Цу даькъе къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба предприяте ОТК начальник Нальгиев Махьмадгири, цун заместитель Котиева Яха, йоккхагIйола лаборантка Осканова Света, лаборантка Гагиева Милитхан.

СУРТА ТIА: завода ОТК начальник М. Нальгиев, цун заместитель Я. Котиева, йоккхагIйола лаборантка С. Осканова, лаборантка М. Гагиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Советий мехка гIолла

Гоуджекит (Бурятски АССР). Ялх километрал йIаьхагIа хургйола байкальски тоннель йоккхаш 250 метр гаьнаяьннай В. Р. Толстоухова комсомольски-кагирхой бригада. Тоннель йоакх дукъа малхбоалехьара. Шу чакхдоалаш 330 метр гаьнаяла лаьрхIа я бригада.

Брянск. 250 тони низ бола гидравлически прессаш хьае йолаеннай стандартагIа йоаца оборудоване хьаеш йола Жуковски опытни завод. Хьу чакхйоахача производства отходех хьун-шолхий Iоакъаши мебела деталаши хьаю агрегато.

Сумгаит (Азербайджански ССР). Керда продукци арахеца йолаяьй синтетически каучука заводо. Из — стирольни латекс — хий чакх ца доалийта кIадаш, хьамча, синтетически къувсаш хьадара маьхе бедал.

Йошкар-Ола. «Овощевод» яха специализированни совхоз хьаяьй Марийски АССР Медведевски районе. Из автономни республике эггара хьалхара боахам ба хIара шера 30 эзар тони нарсаш, помидораш, кобуц, хохаши, хоха буци кхеергйолаш. Баьцадараш 1200 гектара тIа хьалкхедергда. Республика къахьегамхошта витаминни продукци тергйола керттера боахам хургба совхозах.

Гатчина (Ленинградски область). «Скворицы» яхача оалхазарий фабрика болхлой балача Терволовои Пудостьи яхача поселкай культурно-спортивни комплексаша тIаийцаб эггара хьалха баьхка нах. Уж салаIара дворецаш хьалъяьй предприяти экономически социальни дегIаяра планагIа, шефаша — Ленинграда Московски района къахьегамхоша гIо а деш.

Нау. (Таджикски ССР). Ялата продуктай предприяте хьалъяьча карбомидни концентрата цехо хьалхара продукци арахийцай. Карбомид техача доакъараша хьайбай продуктивность лакхъю. Таджикистана комбикормаш еча промышленносто шера 330 эзар тони йоккха хьоанал йоалла доакъараш кийчду. ЦаI йолча рецептурни центре ЭВМ гIоница увттаду доккхийча а кагийча а хьайбашта, хьакхарчашта, коа тIарча оалхазарашта лаьрхIа 20 тайпа гаргга доакъар.

Фрунзе. Карл Маркса цIерагIча города юхе уллача совхозе болх бе йолаялийтай хьайбаш леладу йоккха комплекс. Коровникаш комплексно механизированни автоматизированни я укхаза, йолаш я республика къилбаседе эггара хьалха хлорелла хьалкхееш йола лини йола доакъара фабрика, шура цкъарчоа чакхйоаха цех. Укх пятилетке йоккхий шурий комплексаш болх бе йолденнай Кирзиге промышленни йиъ районе.

Элиста. Гуйран-Iан хьнара керда нарсаш кхаьчай республика столица столовешка. Уж хьалкхеяьй «Элистинский» яхача совхоза теплицашка. БIаьсти ялалехьа города къахьегамхошка кхоачаргда 12 эзар центнерал дукхагIа керда байцадаараш.

Ялта. Хризантемай выставка хьайийлай Никитски ботанически беша. Даьхен а доазол арахьарча а селекце цу зиза кхо бIаь гаргга сорташ да хьагойташ. Ши эзар гаргга зизай сорташи формаши йолча Советски Союзе йоккхагIчарех йолча Никитски ботанически беша зизай цхьа дакъа мара дац выставке.

Ленинград. В. И. Ленина цIерагIча Волго-Балтийски хин наькъа тIара навигаци чакхъяьннай. Килбаседа-Малхбузен пароходства речникаша юбилейни шера цу трасса тIа эггара дукхагIа — 15 миллион тоннал совгIа мухь дIа-юха бихьаб. Пятилетка шин шера задании ханал хьалха кхоачашъяьй. Цо торо елар машиннинкъ дикка паргIата баккхеи шовзткъа эзар гаргга вагон мукъаяккхеи. «Дода хий — форд» яхача тайпарча теплоходаша Iай а никъ бергба Балтийски, Къилбаседен, Iаьржача, Средиземни фордашка гIолла.

Калуга. Культурно-бытовой центр хьайийлай «Аристовский» совхозе. Боахаме къахьегараштa гIулакх деш да культура ЦIа, библиотека, бувзама узел, ателье. Уж санна йола централ хьаяьй областа дуккхача колхозашкеи совхозашкеи.

(ТАСС).

ОПЫТ ДIА-ХЬА ИЙЦАР

КПСС обкомерча беттарча курсашка хIанз дешаш бола юртийи поселкови Советий исполкомий председателаш дIадахача шоатта дийнахьа Шелковской района Червленски станичнии Грозненски района Победненски поселкови Советашка баха хилар цар балха опыт йовзар духьа.

Победненски поселкови Совета доазон тIа уллача Грозненски шурий совхоза контора актови зале гулбеннабар хьаьший а фусамдай а. Царга моаршал хаьттар Грозненски райисполкома секретара П. М. Козловас, поселкови Совета председатела М. Г. Давлетгиреева, совхоза директора А. Е. Табацкова.

Къамаьл даьча нов. Козловас дийцар хьовшалгIа баьхкачарна района экономика структурах, боахамеи социально-культурнии декхараш кхоачашдарах.

Совхоза хьайбай боахам дегIабоалабара лостамех, коллективо юбилейни шерара планаши декхараши кхоачашдара деш долчох дийцар совхоза директора А. Е. Табацкова.

Боахама кулгалделга тоадара, коллектив социально дегIаахийтара, производства эффективность лакхъяра шоаш совхоза ду новкъостал хьагойтар поселкови Совета исполкома председатела М. Г. Давлетгиреева.

Боккхача безамца ладийгIар зале хинначар поселкови Совета массазарча комиссей председателаша нн. А. П. Осипова (планово - бюджетни), А. И. Мамхелова (унахцIено лораяреи социальни Iалашо яреи).

Цул тIехьагIа хьаьший поселкови Совета исполкомо делопроизводство, гойтара агитаци, массазарча комиссей планаш, депутатски группай, постий болх мишта вIаштIехьбаьккхаб хьожаш хилар.

ВIашагIкхетар чакхдоалаш Грозненски газ чакхйоахача заводе хилар хьаьший.

КАГИРХОЙ—ПЯТИЛЕТКА ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЕЧА

СТУДЕНЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА АЬХКИ ДАЬР

ДIадаха ахка советски студенташа чакхдаьккхар «Сийлахь-боккха Октябра 60 шу дизара — къахьегама семестре 60 дийнахьара задании» яхача лозунгагIа.

Къахьегама семестра итогех АПН корреспондентага Венедиктов Николайга Ерригсоюзни студенчески отряда командира, ВЛКСМ ЦК члена ЛИЯСКИН Виктора ер дийцар.

— Укх шера Ерригсоюзни студенчески отрядах тиллар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цIи, хIаьта из сийлахь цIи цо лакха а лелайир. Цунна чувоагIар 720 эзар гаргга саг. Цу патриотически болама историе чухь эггара йоккхагIйола отряд яр из. Советски кагирхоели мехкарели совгIа дунен 100 мехкара 10 эзар доазол дехьара студент вар цу отряда юкъе, цул совгIа Азе, Африка, Латински Америка мехкашкара вена советски лакхерча дешара заведенешка дешаш вола 2300 студент а волаш.

ДIадахача аьхки Ерригсоюзни студенчески отрядо 1 миллиарди 300 миллиони сом капиталовложенеш кара е ерзаяьй, продукци ара а хийцай. Цхьаь цаI область, край, республика яц укх шера студенташа болх ца беш. Цар болх баьб тахан берригача Советски мехко доккхал деча объекташка. Из я «Атоммаш», цига 29 октябре, комсомол хьахиначa дийнахьа, предприяте хьалхара аргIа ханал хьалха болх бе йолаялийтара хетаь митинг хилар. Студенташа къахьийгар Байкало - Амурски магистраль юллача, Кама тIара автогигант хьалъеча. ГIишлошъераштa доккха новкъостал дир Оскольски металлургически завод хьалъеча, Тюмена газови промыслашка, Норильски горнометаллургически комбинате, Билибински, Чернобыльски, Курски атомни электростанцеш хьалъеча болх баьча студенташа. Москве олимпийски объекташ хьалъеча а лоархIаме дакъа лаьцар кагирхоша.

Ерригаш а дIалаьрхIача 100 еррогсоюзни комсомольски гIишло хьалъеча къахьийгар студенчески отрядо. Цхьабакъда царех керттера яр Российски Федераце Нечерновемни зона яр. Цига болх беш вар ерригасоюзни республикашкара, РСФСР дуккхача областашкареи краяшкареи вена 160 эзар саг. ДуккхагIча даькъе цар хьалйора социально-культурни объекташ: школаш, юрташкарча хьехархошта лаьрхIа цIенош, клубаш, культура цIенош.

110 эзар гаргга студент вар СССР боахама Министерства системе болх беш. Цар дакъа лаьцар баьцалдаараш, сом чуэцача, доакъар кийчдеча, кхыдола балхаш дир.

Укх шера эггара хьалха вIашагIъеллаяр 25 эзар студент-механизатор юкъевола йоккха отряд. Цуи подразделенешка бар юртбоахама вузашка, юрта боахама механизаце дешара заведенешка деша багIараш, школе, эскаре гIулакх деча хана шофера а юртбоахама машинай водителий а профессеш Iомаяь бола студенташ. 142 эзар саго, вешта аьлча, хIара пхелагIча студенто ший хургйолча профессех болх бир.

Цхьаболчар къахьийгар кхачаи, хIамаш чакхйоахача промышленноста предприятешка, чкъаьрий доахача, бахача наха гIулакх деча, машиннаькъа транспорта проводникаш болаш. Лоацца аьлча, къахьегама семестр — 77 процент дешареи кхетам балареи процессах дIакъаста йиш йоаца дакъа а хинна дIаэттар.

Укх шера цхьаькха керда хIама юкъедоаладир. Духхьашха чакхйоаккхаш яр «Даьхен наькъаш» яха операци. Цунна юкъе йоагIар автомобильни наькъаш хьадара, тоадара балхий комплекс. Укх шера дIадоладаь балхаш хьатIадоагIача шера дIахо дергда.

Чакхдаьннача студенчески къахьегама ахкан лоархIаме итог я къахьегама овсарле дикка лакхъялар, хIаьта керттердар — болх дика бар. Эггара хьалха юкъейихьаяр дикала студенчески знак, из телар «ТIехдика» оценка а луш йистеяьхача объекташта.

Студенташа баьча общественно - политически балхах, СССР кердача Конституце проект ювцача цар хьинаре дакъа лацарах дувца безам боагIа. Конституционни комиссега дукха предложенеш елар цар. Юрташкарча къахьегамхошта лекцеш йийшар, концерташ увттадир студенташа. Хьинаре къахьегара деноиш чакхдахар санна болча интернациональни балха формах ца аьлча Iелац. Из кампани чакхйоаккхача хана студенташа даьккха ахча Вьетнама Социалистически Республика столице — Ханое пионерий Дворец хьалъяра, Гаване кагирхойи студентийи XI Дерригдунен фестивала фондана лаьрхIа, дунен тIарча эггара хьалхарча космонавта Гагарина цIерагIйола город тоаяра дIахьожадир, хIаьта цунна шефство лелаеш я Еррогсоюзни студенчески отряд.

Укх шера къахьегама семестре карагIдаьннар къаьгга мугIа а хинна юкъедахар Ленински комсомоло Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна парте ЦК-ана деннача Рапорта.

КЪОНАЛО ШИЙ БАЛХА ИТОГАШ Ю

(ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ КОМСОМОЛЬСКИ КОНФЕРЕНЦЕШКАРА)

Укх деношка ВЛКСМ Ножай-Юртовски районни отчетно - хоржамий конференци чакхъяьннай. Докладчика комсомола райкома хьалхарча секретара Дукузов Руслана а цул тIехьагIа къамаьл даьча райпромкомбината кIувсаш деча Магомедова Совжана, Ленина цIерагIча колхоза комсомольски организаце секретара Хажаева Пайзната, кхычар а дийцар отчетни юкъа шоашта карагIдаьннарех, балха тIа нийсъеннача халонех, кхоачамбоацарех, уж дIадахара наькъех.

Районерча 600 совгIа кагирхочо, 38 комсомольско - кагирхой коллективо хьинаре дакъа лаьцар «Октябра 60 шу дизара — 60 хьинаре кIира» яхача боламе. Шин шера комсомольски путевкаегIа 47 саг фермашка къахьега хьожаваьв. Бакъда, хIанз а ерригача юххьанцарча комсомольски организацеша Iалашдаьдац союза чура болх ВЛКСМ XVII съездо дIалехарашка хьежжа тоабелга, хIара комсомолец балха тIа а вахаре а шийгаря хьокхам гойташ дынца, дIаяхача замах юхедисача шердаьннача Iаьдалашца тIаIIертта къовсам лоаттабеш хулга.

Керттерча даькъе уж декхараш кхоачашдара тIаберзабаь бар конференце тIайнйца соцам.

Чакхъяьннача хьалхарча организационни пленуме ВЛКСМ райкома хьалхарча секретаралла хержар **Асталов Шамиль.**

* * *

Районни комсомольски конференце доклад яьча ВЛКСМ Шалински райкома хьалхарча секретара Усамов Юнаде белгалдаьккхар района комсомольцаша, кагирхоша КПСС XXV съезда, ВЛКСМ XVII съезда решенеш кхоачашъяра. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боагIIара накъабахара яьржача яхьа юкъе а баха белггала толамаш даьхалга, дуккхача юххьанцарча организацеша бу союза чуреи кагийча нахаи мехкараштеи кхетам баларен болх холуш тоабаьлга. Боахама а социально-культурни а дешаш къесталеча шоай денали влиянии дикка чIоагIъяьй «Пишемаш» завода, «Автуринский», «Джалка» яхача совхозий санна йолча комсомола комитеташа.

Цунца цхьана шоай балха дика кяьннача, хIамаех дувцаш санна докладчика а прениех къамьлаш даьча «Пишемаш» завода комсомола комитета секретара Т. Горлача, СМУ-3 монтажника Н. Казбекова. Аргунски гIишлонииндустреи гIишлон материалийи комбината комсомола комитета секретара Т. Байгераевас, кхычар а белгалйир шоай балха хIанз а йола резерваш, кхоачамбоацараш.

Конференце чIоагIа доккхал деш дувцар Советий Мехко 60 шера даьхача толамех, СССР кердача Конституце наха паргIата бахара, массе тайпара дегIаахара, шоай кхела бизза дай хилара еннача йоккхийча бокъонех, Коммунистически парте кулгалца моллагIа халонаш эшае комсомол кийча хиларах.

ВЛКСМ райкома хьалхарча секретаралла юха а **Усамов Юнади** хержар.

* * *

Наурски районерча бIаьш болча кагирхоша ханал хьалха кхоачашъяьй шин шера заданеш. Царех я «Россия» колхозерча нов. Абдулаева, «Притечный» совхозерча нов. Азимова кулгалдеча жа Iуй бригадаш, районни информационно-вычислительни станце, даьттеи нахчеи йоаккхача заводера кагий нахи мехкарийи. Октябра сийна лаьттача яхье дакъа лоацаш хилар 5 эзар совгIа кагирхо, 3520 комсомолец. Дезача цIейна совгIаташ кийчдара баьржача боламе лакха хьокхамаш дахарах ВЛКСМ райкома комсомола обкома Сийлен грамота елар. Укхал хьалха хинна конференци йолча хана районе 17 комсомольско-кагирхой коллектив яр, хIаьта хIанз уж 26-га дIакхаьчай. Цу даькъе дика кайоалаш болх бу Ленина, Кирова цIерагIча совхозий, «Терский» совхоза, «Россия» колхоза юххьанцарча комсомольски организацеша. Бакъда, из ала йиш яц из гIулакх тесса леладеча Ленина цIерагIча, «Красное знамя» яхача колхозий, «Комсомольский», Калинина цIерагIча совхозий комсомольцех.

ЙоагIаш йола йоакхо яц колхозийи совхозийи ВЛКСМ комитетаца кагирхой юрта боахаме къахьегара кийчбара, цу профессешцара цар безам совбаккхара. Иштта чулоацам болаш яр Наурски районни комсомольски конференце ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара Р. Магамаева яь доклад. Цо аьннар дIахо доашхаш къамаьл дир цига «Терский» совхоза комсомола комитета секретара Г. Кулинича, «Калиновский» совхоза чхьагIар доаккхача завода цеха начальника А. Сатабаева, Ищерски юкъерча школа школеи классеи боаца болх вIаштIехьбоахача М. Муртазовас, кхычар.

Хьалхарча организационни пленуме ВЛКСМ Наурски райкома хьалхарча секретаралла **Р. Магомаев** хержар.

* * *

ЙоккхагIчарех цаI я Ленински район. Цхьаь цаI дакъа дац укхаза кагирхоша къа ца хьегаш. Эггара бехктокхамегIа йолча участкашка, эггара халагIа йолча моттигашка парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш шоай хьинар, ниэ ца кхобеш къахьегаш ба комсомольцаш, кагирхой шоашта тIехьа а боахаш.

«КПСС XXV-чен ВЛКСМ XVII-чен съездий решенеш кхоачашъеш Ленински районни комсомольски организаце баьча балхах, кагирхой коммунистически дог-уйла йолаш дIахо хьалкхебара хьалхашка латтача декхарех» ВЛКСМ Ленински райкома секретара Голиков Анатоле яьча доклада тIа белгал ма-даккхара. иттлагIча пятилетка шин шера план 24 октябре кхоачашйир районо. Планал совгIа арахийцар йиъ миллион сома маьха продукци. Укх тIеххьарча шин шера дикала Знак енна изделеш 2.5-зза дукхагIа хиннай.

Цу толамашта юкъе кIезига дац района комсомольцаштеи кагирхоштеи карагIдаьннараш а.

«Эффективностеи дикалеи пятилеткана — кагирхой хьинари денали» яхача девизагIа шерра яьржа хиннача социалистически яхье дакъа доацаш дика толамаш карагIдаьннад района комсомольцашта. 1978, 1979 шерий чотагIа къахьегаш ва пхи бIаь совгIа къона болхло.

Социалистически яхье хьалха йоагIа Октябрьски Революце орден лелаю «Красный молот» завода, швейни производственни объединене, барзкъаш тегачеи ремонт ечеи фабрика, экспериментальни - механически завода, почтамта комсомольски организацеш.

Къаьстта хьинар айдир комсомольцийи кагирхойи Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара КПСС Центральни Комитетага Ленински комсомола дахьийтача Рапорта кIал кулг яздара яьржа хиннача социалистически яхьо. Цига дакъа лаьцад 20 эзар совгIа болхлочо, студенто, дешархочо.

Районерча 5 эзар совгIа кагирхочо, 69 комсомольско-кагирхой коллективо хьинаре дакъа лаьцар «Октябра 60 шу дизара — 60 хьинаре кIира» яхача боламе.

Конференце къамаьлаш даьча кога гIирс беча фабрика контролера Итаев Лечас, швейни производственни объединене швеяс Серфимова Иринас, иштта кхычар теркам тIаозаш дувцар комсомольцаштеи кагирхоштеи карагIдувлачох, цунца цхьана кхы а овсарегIа къахьегара новкъарле еш Iаткъаши дола кхоачамбоацараш белгалдоахар. Докладчико а къамаьл даьчар а белгал ма-даккхара, комсомола райкомо терко яьй социалистически яхь вIашагIйоллареи дегIайоалаяреи гIулакха. Пленумашка, бюро заседанешка дийцад социалистически яхь лелаяра дешаш, цох хьахулараш.

Цунца цхьана делегаташа белгаллоахар райкомо социалистически яхьа лерттIа кулгалдаь доацилга, яхьа итогаш цкъаза ханнахьа яь йоацилга.

Отчетни доклада тIеи пренешка даьча къамаьлашкеи лоархIаме моттиг дIалаьцар идейно-политически балха, марксистско-ленински теори кIоаргга Iомаяра дешаша. Цунах дийцар Грознерча № 12 йолча юкъерча школа пионервожате В. Макеровас, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Т. У. Махмудхаджиевас, эскаре гIулакх деча А. Гринева, иштта кхычар.

ДIаяхача замах юхедиса эсне гIулакхаш дIадахарах дийцар конференце «Знание» яхача республикански правлене организаце председатела заместитела А.-Х. А. Саламова.

— Шерагара шу массаза доал шерагIа яржаш латт студенчески гIишлошъяра отрядаш, — аьлар Грозненски мехкдаьтта института инженера Д. Курумова. — Бакъда, комсомола райкомо деша йоагIаш йола терко яц. ДIахо цо дийцар мехкдаьтта института студенчески гIишлошъяра отрядашта укх шера карагIдаьннача дикача гIулакхех, нийсденнача кхоачамбоацарех, де дезараш белгалдир.

Конференце делегаташа тIайнцача соцам тIа тешам белар берригача кагийча нахеи мехкарашеи низ ца кхобеш парте XXV-чен комсомола XVII-чен съездий решенеш кхоачаш а еш иттлагIа пятилетка толаме чакхйоаккхаргхиларах.

* * *

Комсомола райкома кердача состава хьалхара организационни пленум хилар. ВЛКСМ Ленински райкома хьалхарча секретаралла хержар **Голиков Анатолий,** шоллагIча — **Минаева Таисия,** секретаралла — **Гамурзиев Борис.**

Р. ЯНДИЕВА.

«ЧечингстройматериалыЪ объединене Старопромысловски кирпишкаш хьаю завод Грозне къаьнагIчарех цаI я. ХIара бетта цо арахец цаI-ах миллиовага кхоачаш кирпишк. Цу йоккха йоацача завода продукци дукхача хана деиз ший дикалца белгальяьнна я. Къаьстта дика тоабенаб завода болх укх тIехьарча хана. Цудухьа цо дIа ца хецаш лелаю «Чечингстройматериалы» объединенеи профсоюза обкомеи кхоалагIча квартале шийна енна ЦIе байракх.

Заводе йиъ сменапа юкъе дика къахьегаш хьайоагIа хьалхара моттиг яьккха Плиев Мухарбикеи шоллагIа моттиг яьккха Азиев Хьасанеи сменаш. Цар сменаш хIана яхье бlаьнарашта юкъе хьалха я.

СУРТАШ ТIА: 1). (аьрдехьара аьттехьа): смена начальник М. Плиев; транспортировщица Х. Мамаева; съемщица Хусаинова Лида; наладчик Шамсудов Iумар.

2). «Севкавгазнефтестрой» объединене СУ-7, СУ-8 лаьрхIа кирпишк дIайохьийташ латт.

С. ХАКИЕВА сурташ.

20 ШЕРА —

шелала полюсе

Тхъо шу хьалха, 1957 шера 16 декабре, советски полярни тохкамхоша Антарктиде вIашагIъеллар «Восток» яха Iилман станци — шелала полюс оалача континента центральни даькъера хьалхара станци.

Майра дIадоладаьча цу гIулакхах хIама хургдий-хьогI аьнна хета дукха нах а нийсбелар цу хана. Дукха хаттараш хьалхашка уттар. Берда йистера 1400 километр гаьна уллача «Мирный» яхача станцера экспедиционни мухь: гIишлошъю материалаш, доагор, Iилман оборудовани, кхача, лоацца аьлча, Iа даккхара мел эшаш дар Антарктида центральни районашка дIадахьа тохкамхой вIаштIехьдаргдийхьогI? Фордал кхо эзари ах эзари метр лакхагIа уллача, Iилмахошта хетачох 90 градус шелал йолча моттиге полярни бийса яккха могаргдий-хьогI наха?

Цу хьалашка нах баха цIенош дIоахдеш йолча дизельни электростанци моллагIа а аварихилча геттара доккха хатар хила тарлора. Нагахьа санна наха уж ерригa халонаш лой а могаргдий-хьогI царна бизза болх бе, Iилман тохкамий йоккха программа кхоачашъс?

Бакъда къулбехьен дIоахала 78-ча градусэ гIарча Малхбоален Антарктида боккхача шана лоама тIа уллача станцеца чIоагIа хьаштдолаш дар Iилма. Ша мел мисел сома ба ха з кхыдола гляциологически, геологически, геодезически, географически тохкамаш де а дезаш дар. Теркам тIабахийта «Восток» яхача советски станцерча наха Iа миштa доаккх хьежаш бар дерригача дунеи Iилмахой. Къона полярни тохкамхо Сидоров Василий керте латта 11 саг вар цига. Цу Iай цхьан юкъа цига эттар 87.4 градус шелал.

«Востоке» Iа доаккхаш хиннача лораш яхачох, 80 градусал дукхагIа шелал латтача хана ара болх бе геттара кхераме дар. ХIа аьна цIагIара араволлаше баге йокъалора, низ дIабоалар, са дакхха хала хулар, бIаргех хий Iодолалора, цхьайолча хана бIаргашкеи кера чун лазар эккхар. Берригa низ тIабахийтача а 20 — 25 килограммал дукхагIа мухь дIабахьа магацар цхьан сага.

Вай планета эггара бирсагIа климатически хьалаш долча моттиге нах бахаро а болх баро а медикийи психологийи теркам тIаззар. Эггара халагIча хьалашка сага вахар таххара геттара аьттув болаш я «Восток» яха станци. Цу йоккха йоацача коллективо дукха ха яьккхар нахаца бувзам боацаш (радиоца мара).

ХIанз станце эггара дукхагIа тохкамаш дераш геофизикаш ба ала мегаргда — «Восток» къулбехьен геомагнитни полюсе ма-уллий. Маьлхо арахецача зарядении частицаша гIеттабеча маьлхан мохо укхаза къаьстта корзагIйоах ионосфераш. Цар хьахулийт полярни сиянеши магнитни дуIаши, телхабу лоцача талгIещца болх бу радиобувзам. Из хIама хIана а бокъонца техка даьннадац, цудухьа керда информаци чIоагIа лоархIам болаш я.

1970 шера деиз «Восток» яхача станце дIадоладаьд бурув тохара балхаш, бакъда хIанз эзар метрал дукхагIа мара кIоргаденна дац из. Из технически чоалхане гIулакх Iилмахоша дIа хIана доладаьд?

Геттара сомача антарктически шана кIал улла йIаьхий палеогеографически информаци. КIоарггара хьалбаьккхача а вай ханарча методашца техкача а шаю дукха дувцаргда дIаяхача замашка хиннача хаоттамах, температурах, кхы дуккхачох. Къулбехьенполярни район цхьан хана мишта хиннай харо торо дургья хIанзчул тIехьагIа Iалама малагIа процессаш хургья ха, хаоттам хувцабалара, ша бара бIаьш а эзараш а шу хьалха прогноз яла.

Укх тIеххьарча шерашка «Восток» яхача станцена гонахьарча районо къаьстта микробиологий теркам тIаззаб. СССР Iилмай Академе микробиологе Института космически микробиологе Iилмахой шан континенте бактерешта консерваци яра торонаш талха ловш ба. Антарктида шан юкъе Iоеха микроорганизмаш дуккхача эзараш шерашка ухкаргйийхьогI ца талхаш? Тайп-тайпарча моттигашкара баьккха ша а лоа а микробиологически тахка лаьрхIар.

Укх шера ахкан сезонагIа 312 метр кIоарга бурувтехар «микробиологически скважина». Цигара бена ша Москве, микробиологе институте тохкаш ба хIанз. Шу хьалхагIа 200 метр кIоарга ухка микроорганизмаш хьакъоастае вIаштIехьдаьлар цу института Iилмахой, е 8,5 эзар шу хьалха хиннар ха. Яха йиш йола микроорганизмаш йолча моттига тIакхача, хетаргахьа, дукха ха йисаяц.

Владимир БАРДИН,
географически Iилмай кандидат, СССР Iилмай Академе географе Института воккхагIвола Iилман болхло.

(АПН).

ХЬАМСАРЧА МЕХКА ГIОЛЛА

КЕРДА ЮХА ХЬАЛЪЯЬ ГОРОД

БIаьшерал йIаьхагIа яц Ашхабада истори, 1881 шера январе хьаяьй укхаза тIема чIоагIале. Аьттув болча уллаш хиларах, юххьанца кхоачам хиллал хий долаш, гаьна доацаш долча лоамашка гIишлон материал йолаш хиларах нах бахача эIамигача моттигах город хила йолаеннай. Ашхабад хьалъяьй нийсача а рациональни а схемагIа: нийса саьнаш а долаш вIаши дIа-юха тIехъювла улицаш, центрера йистошка йолха радиусаш. «Европейски» «азиатски» кварталашта Средни Азера кхыйола городаш санна екъаенна хиннаяц город. ДIахо йодача хана города сибат мел чIоагIа хувцаденна дале а из ший тайпара радиальни го болаши шахматни улга хьисапеи йола планировка хувца ца луш йисай цун хIанзалца хьа.

Ашхабаде баха нах дукхагIа хьа ме Iов кхы а ирагIа хьалотташ хиннай баха нах хица Iалашбара, водопровод, канализаци йиллара, городе сердал чуйиллара проблемаш. Уж проблемаш бокъонца кхоачашъе йолаяьй Ашхабаде 1917 шера декабре хьаккхайкалаь дола Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа.

Шоай коталово еннача паргIатонех пайла эпаш дукха ха яьккхаяц болхлошеи дахархошеи. 1918 шера июле контрреволюци юха летай. Город кIайгвардейцаша дIалаьца хиннай, коммунисташтеи цар оагIув хьаллоацараштеи дуьхьала къиза террор йолаьй цар, ашхабадски нийс комиссараи ЦIеча Эскара командираштеи топаш техай, вийнав халкъа къахьегама комиссар П. Полторацкий, Ше валале цо яздаьча письмо тIа хиннад ер дешаш: «Новкъостий болхлой! КIайча бандай карагIа леча дийнахьа тешаш ва со са кагаметта дIаотта керда новкъостий, кхы а низ болашагIа, кхы а чIоаггIагIа бола, къахьегаш бола нах капитала Iазапа бизза кIалхарбахара дIаболабаьча къовсама гIулакх дIахо хьоргдола нах хургхиларах».

Из хургдар ховш аьнна деша кхоачашхиннад. 1919 шера июле ЦIеча Эскаро моттигера бахача наха новкъостал а деш городера аракхайсаб интервенташи кIайгвардейцаши. Ашхабад цIаьхха а даим хургйолаш а советски хинна дIаэттай.

Хьаеллаеннай цун историе керда оагIо. Къастта Ашхабадах Туркменски Советски Социалистически Республика столица хиннай. Город сихха дегIайоагIаш хиннай, йоккха административни, экономически, культурни центр хинна дIаэттай. Цига баха нах мехка экономически чIоагIаленна лард а йолаш чIоаггIа хьинар айдаь къахьегаш хиннаб хьалхарча пятилеткай шерашка. Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом хиннача халача денощка дукха ашхабадцаш фронте бахаб, тыле биса кхалнах, бераш, боккхий нах станокаш тIа болх беш хиннаб.

Чакхбаьннаб тIом. ХIама хьакхоллаш машаре къахьега болабенаб ашхабадцаш. Эггара халагIа йола халонаш дIаяьннай аьнна хеталуш хиннад. Бакъда цу ханна доккха Iазап тIаденад. 1948 шера 6 октябре бус лаьттаеи кIалхара цIаьхха оагаяьй город. Низага диллача цу унзарча дуне агаро массехк секунде йохаяь Iовlашка йихьай Ашхабад. Берригa Советски мохк оарцагIбаьннаб города новкъосталде. ТIема а граждански а авиаце 240 транспортни самолет яхийта хиннай цига нах кIалхарбахеи город юхаметтаоттаеи. ВIалла ца хадаш Ашхабаде ухийташ хиннад эшаш дола мухьаш, медикаменташ, кхачаи продукташ.

ШозлагIа хьахулаш латтар Туркмене столица. Сихха хьалде доладир наха чуIе цIенош, административни зданеш, юхаметтаоттайир фабрикаш, заводаш, хьайир керда сквераш, дIаегIар сомий бешамаш, паркаш. Каракумски канала чу гIолла Амударьера хий хьакхаьчачул тIехьагIа кхы ювца ца езаш къаьстар город хица Iалашъяра проблема.

ХIанз Ашхабад йоккха промышленни центр я. Укхаза я машинаш ю, металлах хIамаш ю заводаш, кизга, ейтача, кхачаи промышленноста предприятеш. Бульдозераш, юртбоахама машинаш, мехкдаьтта насосаш, шоай тайпара кизга язделеш, дерригача дунеи тIа а довзаш дола туркменски кIувсаш, боамбе а даьре а кIадаш — иштта-я Ашхабаде арахецача, чурча а дунеи халкъашта юкъерча а рынке дIаухийтача цхьайолча хIамай список.

Туркмене столице я А. М. Горьке цIерагIа университет, кхы а йиъ вуз. 1951 шера деиз боккха тохкама болх беш я Туркменски ССР Iилмай Академи. Цун Iилман учреждениешта юкъе къаьстта моттиг дIалоацаш я вай мехка ше мара йоаца яьссача арений институт.

ДIаьхий а тайп-тайпара а да Ашхабадера культурни вахар. Городе баха нах а хьашийй а чIоаггIа безам а болаш ух Махтумкуле цIерагIча оперaи балетеи театре, туркменски паччахьалкхеи драма театре. Укхаза да иштта дукха кинотеатраш, культура дворецӑш, библиотекаш.

1959 шера деиз ашхабадций цIеношка болх беш я телевизораш. Тахан Москвера йоагIаше а духхьал телепередачаш кхоач цига.

Эргайоалаш латт город. ДегIаух цига хьалдеча цIеной этажаш. УрагIа ух нийс а шийтта а этажаш йола цIенош, царна кхераме дац нийс баллагa кхоачаш дуне аге а: шоай тайпарча проектех хьалду уж. Керда микрорайонаш хьалъю дIайхача аьхки Копетдаг яхача лоамагахьара хьекха шийла мух «хьалувцалургболаш». ЦIеношка уттаю лаьрххIа установкаш, цига дегIа тоам болаш микроклимат хургйолаш.

ХIара шу тIехьагIа тоалуш йоагIа Ашхабад, вежарашха йолча советски республиках столицаех эггара къулбехьегIа уллар.

Олег АНТИПОВСКИЙ,
АПН корр.

РЕПОРТАЖ

ЭРГАДАЬННА ТОАДЕННАД ХЬАЛАШ

«Гудермесский» совхоза мехмастерске цахадцаш гIар-тата латт хIанз. Мишта тоадаьд таххар дукхьа болх байтача тракторий моторашa, еггача жIовнаша, болх беча токарни, слесарни станокаша низткъа мара хьахозийтац юххе латтача шин саго шоайла деш дола къамаьл. Электросварка еш боахкачара каст - каста сийрдайоах мастерске керттера цех. Де хIама доацаш мукъа цхьаккха саг вац. Тракторий чархашта, кхыча узлашта машинни даьтта, хIаьта мукх юача оатхалаштеи кузоваштеи басар хьоккхаш, кхыдола балхаш деш боахк нах.

Кран-балкаца айбаь хьа а бена ДТ-74 маркаx йолча трактора мотор тоабеш массехк саг воал, совхоза керттера инженер Висархаджиев Ахьмади сои латтачара гаьна йоацпаш. Царна тIадолх тхо.

Моаршал а хьтта, ираз долаш хилба шуи болх, аьлча:

— Ираз долаш хургбар ер-м. нагахьа санна ехачунна метта дIаоттае запасной оатхал укхаза яларе, — жоп делар болх беш боахкачарех цхьанне.

Из хиннавар моторашa тоадеш вола мастерске болхло Катаев Iали. Иттех шу да из укхаза къахьегаш вола. Цу юкъа дика караерзаяьй ший балха говзал. Трактора, комбайна, машина болх беча мотора оазага ладийгIача кхоачам хул цунна еха е тишъенна оатхал белгальяккхара. Дика хьехамча а ва из. Къахьегама хьокхамашка диллача цул дукха тIехьа ца вусаш болх бу хIанз цо Iомавьча къонача мотористо Тужиков Александра.

Запасной оатхалаш йоацаш хало хьеггаше а хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеш хьабоагIа мастерске болхлой, механизатораш. Иштта, укх шера йиълагIча квартале 18 трактор тоае езача хIанзле 14 тоаяьй.

Укх шера керда хьаьча мастерске къахьегаш ба техника тоаеш боахкараш.

— ЯлхлагIа ди да тхо укх чу болх беш дола. Хьалха хинна балха хьалаш дагадехача хIанз ялсамале кхачаб техника тоаеш боахка нах, — йоах керттерча инженера.

Соахка ерригa системаши узлаши тоаяьчул тIехьагIа дIаоттае подшипникаш йоацаш, хIаьта говзанчаш боллаше а уж хьае гIирс боацаш, цаI-ах бутт баьккхар шин тракторо мастерске латташ. ХIанз мел чоалхане хиларах моллагIа оатхал хьае йиш йолаш керда, эггара дикагIа йола станокаш латт слесарни, токарни, кузнечни цехашка. Сийрдеи йIайхеи я ерригача помещенешка. цхьатарра шийтта саг лувча йиш йолаш бани я.

Шоай балха хьалаш вIаштIехьдахарга хьежжа дика болх а бу наха.

— Укх шера графикагIа тоае езаш йиса 4 трактор декабрь бутт юкъекхачалехьа тоаяь арайоаккхаргья мастерскера, — йоах Ахьмада. — ХIаьта укх гурахьеи Iайи планагIа тоае еза ерригa а трактораш, тIехьатосса инвентарь 23 февраль тIакхоачаш тоаяь яккха дош а деннад тха совхоза къахьегамхоша, техника сихеи дикен товяра Шелковской района механизатораша, инженерно-технически болхлоша баь тIа хьехам бувцаш хиннача собране.

ЛаьрхIар кхоачашдергхиларах шеко яц совхоза парткома секретара Мовлаев Насрудина а. ХIана? Мастерске болх бечарех 90 процент совгIа бараш балха йоккха опыт Iоаяь нах боландаь. Уж ба: 20 шу совгIа балха стаж йола токарь коммунист Спицин Федор Иванович, мотористаш Катаев Iали, Еськов Дмитрийи, токарь Козлов Владимир, сварщик Перьмяков Николай. Дикен тешамеи хул цар тоаяь моллагIа оатхал. Из бахьан долаш, керда кора а ца йоагIаш тишъеннача оатхала реставраьи яйтара кхыметтел кхыча боахамашкара нах ух уж болча.

Цул совгIа, хIанз дикка лакхъе йиш я трактораш тоаяра овсарле а. Иштта. хьалха къаьнача мастерске цкъа дIаоттаяь бархI трактор мара тоае йиш йолаш хиннаеце хIанз керттерча цехе цхьатарра 20 трактор тоае торо я. Механизаци яь хилар бахьан долаш сихагIа ду балхаш. Масала, хьалха еза кулг кара дIаяхьа йиш йоаца узел е система йиъ-пхи метр дIа-хьа йоаккхаш кIезигагIа яле ах сахьат ха йоайора. хIаьта хIанз из болх кран-балка новкъосталца ши-кхо минут мара йоа ца еш бу.

Чудолх тхо токарни цехе. Лостамболаш я чухье. Спицини Козлови ба укхаза болх беш.

— Бетта мел алапи доагIа шоана? — хетт аз.

— Болх хьабарга хьежжа да-кх алапи а. Масала, Володяс балха задани 160 — 180 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац. Цудухьа хIара бетта цо эц 200 — 220 сом алапи. Цул тIехьа ца виса гIерташ къахьег аз а, — вела а къежаш жоп лу Спицина.

Холуш да цхьан хана Козлов болх бе Iомаваь Федор Иванович ший балха а новкъоста а раьза волга.

— 150 сомал кIезигагIа алапи эцаш саг вац мастерске болхлошта юкъе, — йоах Ахьмада. — Цудухьа кхыча боахамашкара санна удац уж дукхагIа ахча даккхар духьа промышленни предприятешка болх бе.

Цхьа ха яьлча тоаьча тракторага хьажара Висархаджиев дIавехаш цхьа саг вера. Цига цхьана дахар тхо. Трактора юхье ба мастерске заведующи Тупиков Владимири цхьоалагIча бригада механик Бантаев Iалии. Ахьмадаца цхьана тоаьча ерригача системаша, оатхалаша мел дика болх бу хьож уж. Дерригa техкачул тIехьагIа дика оценка а оттаеш акт язъю.

Ала деза, хIара тоаяь трактор совхоза керттера инженер, мехмастерске заведующи, трактора да, бригада механик хьежа а хьежа акт оттаьчул тIехьагIа мара мастерскера ара ца йоалийтилга.

БоагIа пайда эц укхаза техника сихагIеи тешамеи тоае йиш хулийтача торонех а. НаIараш шер а еш лакх а еш комбайнаш тоаяра кийчъеш я хIанз хьалха хинна мастерски. Кердаьккха тоаяьчул тIехьагIа цу чу цхьатарра йиъ комбайн оттаяь тоае йиш хургья.

— Района кхыча колхозашеи совхозашеи санна тоаяра Шалински района Курчалоерча «Сельхозтехника» объединене дIалу оаха хIара шера цхьайола техника. Цхьабакъда цига тоа а яь цIайоалаяьр юха а тоае езаш хул. Масала, соахка цига шоаш дIайига кхо комбайн «тоаяьчул» тIехьагIа трактора тIехь а тесса цIайоалайир. Из бахьан долаш боахама ерригa а 41 комбайн оахоша тоае лаьрхIад оаха укх шера, — йоах Ахьмада.

Боккха пайда бу совхоза рационализатораша Ф. Спицина, механизатораша Б. Муслимова, П. Литвинова, юртбоахама машиний механика С. Желудкова, кхычар. ХIанз духхьала укх шера дукха хIама ца эшаш шин эзар сом пайда баьб боахама цар балха юкъе йоалаяьча рацпредложенеша. ТIадоагIача шера а иззал пайда лургбола рацпредложенеш яла социалистически декхар тIайнйцад цар дукха ха йоацпаш.

...ХьатIакхаьчар делкъа ха. ДIайха хий доагIаш йолча умывальникашта кIал кулг-юхь а дила мастерскена юххе йоаллача столове хIама яа болх болхлой. ХIаьта цIагIара шоашца кхача бахьаш баьхкараш мастерске лаьрххIа хьакъоастаяьча моттиге хIама яа Iоховшаш бар тхо дIадолхаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

Якутски АССР. Беркаките кхаьчай хьалхара поезд. Тында яхача рельсаш Iоекха яьннай ханал бийтта бутт хьалха. Сийлахь-боккхача Октябра тIехлика совгIат кийчдир БАМ буллараша.

«Бамстройпуть» яхача управлене 596 гIишлон-монтажни поезда «Якутски комсомолец» яхача Иванченко Алексей керте латтача хьалха латтача бригадо бокъо яьккхар Тында-Беркакит яхача участке эггара тIехьара рельсаш Iояхка.

СУРТА ТIА: аьрдехьара аьттехьа: бригада членаш Г. Адамов, В. Филиппов, С. Домонецкий, бригадир А. Иванченко, Н. Сосин, Г. Винокуров, В. Эверстов.

Г. КАЛАЧЬЯНЕИ
В. МАРИКОВСКЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРГА ХЬОЖАШ

ГАЗ ЧАКХЙОАХАРИЙ ДОШ ЧІОАГІА ДА

Іалашмате чІоагІа дегаш гІозданна, халкъа боахама дерригача доакъошка керда йоккхий коталонаш яхарца белгалдаьккхар советски наха шоай эгтара хьамсарагІа дола цІей — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар. ТІехдикача къахьегама толамашца белгалдаьккхад из деза цІей Вознесенскерча газ чакхйоахача завода коллективо а.

104 процент кхоачашдаьд газ чакхйоахараша завода продукци маьхалъяккхара итт бетта декхараш. Планал совгІа дІаяхьийтай 425 эзар сома маьха продукци, Октябра 60 шу дизара сийна тІайийцача социалистически декхарех 400 эзар сома продукци лаьрхІа хиннача. Къахьегама овсарле лакхъяьй 5,7 процент, социалистически декхарех лаьрхІар 4,5 процент хиннача.

Паччахьалкхен планагІа лаьрхІа хинначул дукхагІа 27748 тонн газах даькха бензин, 66 миллион кубически метр цІенъяь газ, 79 эзар тонн стабильни мехкдаьтта деннад укх шера Даьхенна газ чакхйоахараша.

Уж толамаш даха завода коллектива вІаштІехьдаьннад предприяте дерригача доакъошка болх тоабара, кердагІйола техника а хьалха латта технологи, а шерагІа балха юкъейоалаяра, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара тІехь шерра социалистически яхь а йоаржаяь берригача газ чакхйоахараша хьинар кхо ца деш къахьегар бахьан долаш. ТІайийца социалистически декхараш ханал хьалха, дизза кхоачашдара берригача къахьегамхой оарцагІбоахаш завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша политически кхетама болх вІаштІехьбаккхар бахьан долаш.

МагІалбике эгтара хьалхарбарашца цхьана хьаллаьцар газ чакхйоахача заводе «ХІара балха денна — дикала Знак» аьнна бола патриотически болам. Цу девизах йолча социалистически яхье дакъа лоацаш я заводерча хІара цеха, установка, смена коллектив. Болх беча моттигашка социалистически итогаш ю хІара дийнахьа, яхьа экрана тІа хІара болхлочун къахьегама отметка дІа а язъеш.

Бутт чакхбаьлча хІара болхлочун хьокхамаш вІашка а техе белгалйоах социалистически яхье котало яьккхача цеха, участка, смена коллективаш. Алхха балха декхараш кхоачашдарал совгІа укхаза теркаме эц хІара коллективера балха а къахьегама а дисциплина, общественни вахаре хьинарегІа дакъа лоацаш хилар, рационализаторий болх, лоацца аьлча коллектива балха еррига оагІонаш. Балха хьокхамаш мелла лакха дале а социалистически яхье хьалхара моттиг хьожаяц, масала, къахьегама дисциплина толхаяь саг юкъеволча коллектива.

Социалистически яхьа итогаш елга иштта вІаштІехьдаккхаро лакхбу коллектива хьалхашка хІара болхлочун бехктокхам, керда коммунистически кхетам бола саг хьалкхевеча коллектива лоархІам айбу.

Газ чакхйоахача завода толамех доккха дакъа доал Карабулакерча кхоалагІча комбинированни установка коллектива (начальник Г. Б. Нагаевский, профорг А. Г. Лямзин). ИттлагІча пятилетка шоллагІча шера декхараш ханал хьалха кхоачашдара, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза цІей сийленца белгалдаккхара яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш хьайоагІа из коллектив. Укх тІехьарча шин квартале цу барт болча коллективага я завода партбюрон, завкомен, администрацен карара кара тела ЦІе байракх.

«ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизах завода коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье цхьан бетта шоллагІа моттиги, хІаьта укх тІехьарча пхе бетта хьалхара моттиги яьккхай цу комбинированни установка болхлоша. Социалистически яхьера хьалхлен карара кара тела ЦІе байракхи дІа ца хеца лаьрхІа къахьегаш ба уж укх бетта а.

Укх тІехьарча шин бетта хьалхара моттиг а йолаш пхеза социалистически яхье призовой моттигаш яьхай начальник А. М. Богданови цехкома председатель П. П. Новикови волча компрессорни станце коллективо а. Алхха дІабахача октябрь бетта цхьа миллион кубически метр цІенъяь газ еннай цу коллективо планал совгІа. Укхаза а массанена шоашкара хьокхам гойташ къахьегаш ба сменашта кулгалдеш бола бокххагІбола машинисташ Р. Алероеви В. Киселеви. ЙоагІа а йоагІаш лелаю цар кулгадеча сменаша «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сийлен цІи.

ЧІоагІа лоархІам болаш болх ба КИП-а болхлоша кхоачашбер. Царех тийша да завода балха дерригa доакъош тІахьожама приборашцен автоматикацен Іалашделга. Цхьаннахьа а шоай бехка хьовзам ца хулийташ дика лелабу КИП-овцаша шоай болх. Цуна тешал ду заводерча социалистически яхье укх итт бетта бархІазза КИП-а коллективана призовой моттиг хьожаяро а.

Массе а хана шоашта хьалхашка латта балха декхараш дизза кхоачашдеш, юкъарча балха хьинаре дакъа лоацаш, социалистически яхье хьалхле лелаеш хьабоагІа завода толашегІбола болхлой комбинированни установкай бокххагІбола операторaш С. Бамбатов, А. Семеникин, Н. Золотарев, оператор Л. Школьная, оборудовани тоаеш вола слесарь М. Мерешков, товарни участка оператор Л. Лопухина, шофер К. Мерденов, дукха кхыбараш.

ХІанз заводе лаьрхІа дІахьош да СССР керда Конституци, КПСС ЦК октябрьски Пленума, СССР Лакхехьарча Совета сессе, КПСС Центральни Комитета, СССР-н РСФСР-н Лакхехьарча Советий Президиума цхьана яьча юбилейни торжественни заседане исторически документаш кІоаргга Іомаделга. Цу лоархІамеча гІулакха оарцагІбаьхаб заводера берригa политинформатораш, агитатораш, лектораш, пропагандисташ.

ХІанз газ чакхйоахача заводе шерра баьржаб «Юбилейни шу толамца чакхдаккхара» тІехьара болам. Заводе, цун ерригача цехашка, сменашка, участкашка болхлой коллективаша, шоай торонашка а хьежа, керда лакхара социалистически декхараш тІайийцад. Уж кхоачашдара кхы а хьинарегІа къахьегаш ба тахан МагІалбикера газ чакхйоахараш. Шеко яц кердача къахьегама коталонашца цар Даьхе гІадъюгаргхиларах. ХІана аьлча газ чакхйоахарий дош чІоагІа да.

А. БАСИЕВ.

ШОАЙ НИЗАХ БІУБЕННА...

— Шера план 930 тонн йолаш дІабахача 10 бетта 900 тонн совгІа дулх дІаденнад тха боахама фермай болхлоша паччахьалкхенна. Дика тоаденна да дулха дІалу хьайбаш. План 310 йолаш юкъера лаьрхІача 380 килограммага кхоач царех хІаране дозал. Цу гІулакхо хІанзле 387 эзар сом пайда баьб боахама, — яхаш дувц «Загорский» совхоза керттерча зоотехника Идрисов Эми Гапуровича.

Дулха хьайбаш кхабара лостам болаш ба из боахам. Шерагара шу массаза доал дегІайоагІаш, чІоагІлуш я совхоза экономика. ДукхагІа пайда лургбола торонаш лех халданза совхоза мугІарерча болхлоша, специалисташа, кулгалхоша. Иштта, бахача нахагара, колхозашкарен совхозашкарен шу даьнча сиргІийн Іаьсийн хьа а ийдеш кхоабар хьалха цу боахаме дулха.

ДІатехкача гучадаьлар дулха дІахо кхабара бахача нахен боахамашен хьадохка шу даьнна хьайбаш керттерча даькъе е унахцІена доацаш, е дегІа эсала долаш мара ца хулилга. ХІаьта цу тайпара хьайбаш леладеш а дорстадеш а дукха къахьега дезар, планагІа лаьрхІача боарамал совгІа доакъар а доадеш. Цу гІулакхо зе дора боахама.

Из кхоачамбоацар дІадаккхара цхьа-шин бутт баьнна Іаьсий хьа а ийдеш хьалкхеде йиш хулийтаргйола торонаш вІаштІехьъяха лаьрхІар специалисташа а кулгалхоша а. ХІанз шин бутт баьлча денз шу даллалца цу боахаме хьалкхедаьча хІара хьайба дозал юкъера лаьрхІача 150—180 килограмм хул. ХІаьта хьалха дІахо кхаба хьанйдеш хиннача шу даьннача хьайбай дозал юкъера лаьрхІача 120—130 килограмм мара хилацар.

Іаьсий долаш хьа а ийдеш дІахо хьалкхедаро хІанз дикка пайда бу боахама. Цунца цхьана дикка лакхденнад болхлоша ийду алапеш а цар къахьегама овсарле а. Иштта, коммуниста Магомадов Вахас кулгалдеча бригадо ден-бус 625 грамм дулх тІакхетийт гарггарча хана дулха дІадала кийчдеча хІара хьайбана, план 500 грамм йолаш. Къаьстта хьинаре болх бу цу бригадерча Эльжуркаев Іарбе, Ибалаев Ризвана, Айдамирова Яхас, Ахматханов Сайд-Ахьмада. Хьайбашка хьожаш дика кхоачашду цар шоай декхараш.

Барт тайнеи дика хьокхамаш гойташ болх беши я шу кхачалца Іаьсий хьалкхедеш йола комсомольца Истамулов Сулеймана кулгалду коллектив а. Москве Темирязева цІерагІа юртбоахама академи яьккхачул тІехьагІа балха вена цхьа шу да Сулейман. Ше Іомадаьр балха юкъе кхухьаш, дулх дукхагІа тІакхетийта йиш хулийтаргйола торонаш лехаш скотникашца халданза бувзам болаш къахьег цо. План 400 грамм йолаш хІара хьайбана ден-бус 500—550 грамм дулх тІакхетийта вІаштІехьдоал Сулейманен цун новкъостийн. ХІаьта Искапова Куселн Автаева АсмаІали дикагІа Іасилгашка хьажа карагІдоалаш саг вац бригаде.

— Ер шу чІоагІа беркате да тхона, — йоах совхоза керттерча экономиста Р. Хамирзоева. — Иштта, шера план 750 тонн йолаш итт бетта 650 тонн дулх тІакхетийта низ дІакхаьчаб тха хьайбаш леладерий. Из толам тха боахамо духхьашха боакк.

— Хьайбаш леладерий социалистически яхь ниисса вІаштІехьъяккхара къаьстта теркам тІабохийт боахама кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша. Ерригача бригадашка шийн ханнахьа ю яхьа итогаш, дикагІбола болхлой белгалбоах ахчан премешца, мах болча совгІаташца, цул совгІа цар балха опыт ювцаш пенгазеташ, «Молнеш» арахец. Цу гІулакхаша совбоаккх наьха балхацара безам, лакхлу къахьегама овсарле.

Еррига помещенеш, хьаьш, кхоаленаш Іанга тоаяьй, план 15 эзар тонн йолаш, 23 эзар тонн силос, планал совгІа 300 тонн йолаш, 1900 тонн йол Іалашъяьй. Иштта кийчо яь чусоцадаьд загорцаша Іан замала хьайбаш. Цхьабакъда, цхьан кхоачамбоацаро, шеко а йоацаш, хало ознйтаргья совхоза хьайбаш леладерашка: гІишлошъерий бехк болаш хІанз а болх бе йолаялийтаяц ши шу хьалха хьае йолаяь доакъар кийчду цех. Из бахьан долаш доакъар кулгашца, къаьнача способагІа, кийчде дезаш ба хьайбаш леладераш.

А. ШАМСУДИНОВ.

АРМЯНСКИ ССР. Зангезурски медно-молибденови комбината 400 горнякои 30 бригадои рапорт делар шера задани кхоачашъяьй аьнна. Шу доладелча денз предприяте планал совгІа баь пайда ах миллион сом гаргга ба.

Зангезурски молибден — мехка эгтара дарегІа да. Укхаза шахташ а яц. Руда доакхх цу лакхача лоамашка гуччахьарча способагІа, карьерашка. Предприяте дІахо хьалъеш я, цун мощность дегІайоагІа.

СУРТА ТІА: отвальни боахама конвейерни система опытни участок. Цун дІоахал километр совгІа да.

ТАСС фотохроника.

ТЕШАМЕ НОВКЪОСТ

ДогІа Іуйрийна денз делха доладелар. Хоттала гІолла низткъа мара дІайолхалацар дуга чуэцаш йоахка комбайнаш. Делкъенга лоа делха доладелар догІаца цхьана. Сов листа делхача цо къайлайоахар гаьна йоацаш болх беш йоахка комбайнаш, дуга чекаш, нах. Цу тайпарча хаоттама хьале дІахо болх бар пайда боацаш гІулакх дар. Отрядий станаш йолча оагІорахьа йолаелар низ бола еза машинаш.

Йолхача машинай колоннана гоамо бІара а хьежаш латтар Висаев Шамсудин, раьза воацаш. Нийслуш хул-кх из тайпа ца эшар: ха йоацача хана йоха езий комбайн! Цул совгІа цхьаь а вита дІаболхаш ба-кх ераш а.., сагота уйла ера керта чу.

Лоа чІоагІагІа делхар. ТІаьдача кулгашца низткъа мара хьалоацалацар аьшка оатхалаш. Деррига а шийн бехкагІа нийсденна долга кхетадешше а эгІазъухар. ХІаьта эгІазъахар во новкъост ма-вий моллагІча гІулакхе а.

ЦІаьхха цхьанне новкъостал дир еза оатхал хьалъайе. Сагота уйлашка ваха воаллача Шамсудина хоадаланзар шийна саг хьатІавоагІаш.

— Хьадувцал, фу хиннад укхаза? — хьаьттар новкъостала веначо.

«Ца воагІаш Іанзар-кх. Иштта хила веза хьехамча!» — аьнна хийтар гІадвахача, хьинар айденнача Шамсудина.

Шу хьалха йоккха балха опыт йолча механизаторо Нутаев Салима Лече къонача механизатора Висаева новкъостал де декхар тІайийцадар шийна. Отряда коа шийяр дІаоттаеш, Висаева комбайн йоацаш бІаргадайча сиха кхай тІа юхавенавар Лечи. Сагобехк а боаккхаргбацар цох Висаевна новкъостал де венавецаре, из шоай отрядера ца хилар дагалаьцача хІаьта а. Цхьабакъда коммуниста цІеро, новкъост хилара эздело вахийтар из къонача механизатора новкъостал де кхай тІа юха. КІезига къахьеганзар цар шинне комбайн тоаеш. Цхьабакъда, кІаьдбенна а бошабаь а болаше дегашта тоам хинна бар стана коа комбайн хьайоалаьча хана.

...Бала тІакхаьча саг цхьаь ца вита, цуна низ дІакховача гІо де, нахаца дог-цІена хила Іомавора бера хана денз шийн воІ къаьнача Селима. Шийн хана дас даь хьехамаш зехьа довизар. Цунна дагалаьттача тайпара наха лоархІаш, лаьттанца шийн вахар дийза хьалхийра Лечи. Механизатор волаш цо болх бу ткъо шу совгІа ха я. ХІаьта болх мел овсаре бе волавелар хьахьокх 1958 шера Лечена еннача ВДНХ медало.

1961 шера «Коммунизм» колхозе венача хана йоккха балха опыт йолаш вар Нутаев. Экономика эсала йолаш яр из колхоз. Цхьа ха яьлча, 1965 шера мара, пайда банзар. ХІаьта цу хана денз дІадаха хІара шу Лечийна йицлургйоаца белгалонаш йолаш да. Иштта, 1965 шера — колхоза дикагІвола хьажкІаш лелаер, дІахо — Нохч - ГІалгІай республика заслуженни механизатор, КПСС мугІарашка дІаэцар, «Знак Почета» орден, Ленински юбилейни медаль, «Социалистически яхье котваьннар» яха Знак, тІеххьара — Октябрьски Революце орден. Цул совгІа, укх тІеххьарча итт шера ялат чуэцача хана яхье халданза хьалхара моттигаш... Дукха да Лече балха лагІаш.

ПятилеткагІа комбайна тІа 50 цІе седкъа билла бокъо яккхарах республике яьржача яхьа кхаь инициаторех цаІ юха Нутаев Лечи ва. Хьувкъама дукха беркате доацача кхыметтел укх тІеххьарча шин шера а «лотабаьб» цун комбайна тІа 19 цІе седкъа.

Дукххаза вайнав сона Лечи. Доккхача кхай мулаш тІа оахам деш, хьийкъача «дошо» кІи кхаш хьокхаш, гурахьа дуга чуэцаш, Іай халача паькъашка гаьнарча желашка доакъарах йиза лафеташ трактора тІехьатайса водаш... Царех моллагІа болх бехктокхаме болга кхетадеш, дика кхоачашбеш хьавоагІа из. ХІанз тІеххьара сона гуча хана отряда стана коа механизаторашца Морозов Алексей Григорьевичаца трактор тоаеш воаллар Лечи.

ДІа-хьа хаттар даьчул тІехьагІа, вай мехка берригача наьха теркам хІанз къаьстта тІаозача СССР кердача Конституцех, СССР Лакхехьарча Совета VII-ча сессе Л. И. Брежнева яьча докладах, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржача яхье дика хьокхамаш гойтарах Нохч-ГІалгІай республика къахьегамхой даькъала бувцаш Л. И. Брежнева дайтача моаршалах къамаьл хилар тха.

— Конституци... Дукха уйла тІаяхийта йийцар вай мехка цун проект, — йоах Лече. — Еррига статьяш, пункташ нийса кхетаеш яшха а яьшхар. Аз чІоаггІа доккхал ду тхона, мугІарерча болхлошта, СССР Керттера Закон язде, дувца тешам баларах. Конституце еррига статьяш — тха вахар, тхона дага латтар, тха хьал-торо тоаяр да. Масала, берригача наха деша цхьатарра бокъо ялар ах йола статья...

Шийн дезалах дувц механизатора. ВоккхагІвола воІ — ЧИГУ студент ва, шоллагІвар — Пензенски юрта боахама институте, кхоалагІвар — школе нийслагІча классе, виълагІвар — пхелагІча классе дешаш ба. ЙоІиг берий беша ух.

Е къахьегара бокъо, — йоах цо. — Деррига а деннад паччахьалкхено колхозашта — лаьтта, машинаш, удобренеш, ссудана ахча, кхыдар. Эшар фуд? Мекъал а ца еш къахьегар! ХІаьта лаьттах пайда эцарах? Къайле яц, Іуйрийна денз балха ха чакхъяларга хьежаш бе-башха доацаш болх бу механизатораш хІанз а ба. Царех волчоа тІаннийсвелча цунах хетар дІа ца аьлча Іелац. Бакъда шоай балхах дог ца лазаш бола механизатораш хІанз дукха нийслац тха боахаме, хІаьта отряде 60-нех цхьаккхе вац. Цудухьа юртбоахама продукци яккхара шера план 118,5 процент кхоачашъе карагІдаьлар тха коллектива. Цул совгІа ка болча ялата план кхоачашъе тхонен кхы а йиъ отрядаи мара карагІдалайзар районерча 24-нех.

Сай толамех аьлча, со комбайнер ва. Къахьег гурахьа дІадийна ялат, дуга, хьажкІаш чуэцаш. Укх шера аьрдал 10600 центнер ялат. ХІаьта условни оахам дара укх шера тІайийца социалистически декхар 126 процент кхоачашдир. ХІанз комбайн дІа а оттаяь трактор тоаеш воал. Іайн бІаьстийн де дезаш дукха гІулакхаш да. Иштта, лаьтта аха, юртбоахама культураш дІае, органически удобренеш, доакъар хьатІада деза...

Тха къамаьлага ладувгІаш лаьттача мехотряда начальника Ерошкин Василий Агафоновича аьлар:

— Деррига дувцанзар Лече. Тха отряде кхо коммунисти бархІ комсомолеци ва. Лечи тха партгрупорг, са хьалхара гІонча ва. Эшача хана цо новкъостал даьдац ала йиш йолаш цхьа саг вац отряде. Хьалдеш латтий отрядерча цхьанне цІа, эшийн ахча — Лечас новкъостал дергда. Комбайна, трактора мотораца, кхычунца бувзам болаш ца кхетадеш хІама нийслой — Лечена тІабоагІа, къаьстта къонабараш. ХІаьта цун дезалеи цои хьаьший мел дег тІара тІаэц дувца а дезац. Лоацца аьлча, моллагІча оагІонгахьара хьайийцача — визза Саг ва.

— Пхийтта - ялхайтта шу хьалха нохчех механизатор вацар тха колхозе, — дувц дІахо Ерошкина. — ХІанз дукхагІбараш хІана бац аьнна ба. ХІаьта болх мел дика бу? Хьажал ахчан премеш, мах бола совгІаташ далара оттаяьча спискашка: Бишерханов Мовсар, Гациев Бадрудди, Бешиев Темир - Султан, Элендиев Нурди, Гайрбеков Бек, Атаев Салауди, Баширов Султан, иштта дІахо. Аз цІераш яьхараш шоай социалистически декхараш толаме кхоачашдераш мара бац. Дукхача къамех бола нах ба тха боахаме — эрсий, нохчий, украинцаш, негІий... Цхьабарт болаш къахьег цар. Берригача колхозхоша хьаьнала болх бар бахьан долаш карагІдаьлар коллектива Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача денга шера йола юртбоахама продукци яккхарен йохкарен планаш ханал хьалха кхоачашъе.

Е. РУДОМЕТКИНА.

ЛА ЙИШ ЙОАЦА КХОАЧАМБОАЦАРАШ

ИттлагІа пятилетка — производства эффективностен дикален пятилетка аьнна кхайкаяьй парте XXV съезда решенешца. Цунга хьежжа, хьаеча продукце дикал, моллагІа издели из яле а, къаьстта лакха хилийтара къовсам лоаттабу халкъа боахама хІара даькъе. ТІакхха кхачан продукташ дика хила езилга ше шийца кхетадулуш да, наьха унахцІено царех тийша хилар лаьрхІача хІаьта а. Хьожаргда вай, цунца дувзаденна, Малгобекски районе паччахьалкхенна дІателача шурий дикал мел лакха я.

Укх шера 1 октябрь хьатІакхоачаш цар дІаеннача 2278 тонн шурех цхьоалагІча сортах йолаш 246 тонн мара хиланзар, хІаьта хьоанал лоха хилар бахьан долаш цхьоалагІча, шоллагІча е кхоалагІча сортах я аьнна белгалъяккха йиш йоацаш хилар 306 тонн. Нагахьа санна 3,6 процент хьоанал а йолаш (пастеризаци яьр йоацаш) еррига шура цхьоалагІча классах йолаш дІаенна хиннаяларе боахамашта 546720 сом пайда хургбар. Цхьабакъда шурий дикал лоха хилар бахьан долаш нийс бетта дІаеннача шурех боахамашта хьахинна пайда 485893 сом мара хиланзар. Еррига район лаьрхІача, 61 эзар сом гаргга зе да из хиннар.

Къаьстта во я Г. Ахриева цІерагІча, «Ингушский» яхача совхозашкара молзаводе хьатІакхухьа шура. Иштта, Г. Ахриева цІерагІча совхозера хьаенача 433 тонн шурех цхьоалагІча сортах цхьа грамм хиннаяц, хІаьта цхьаккха сортах йоацар я 113 тонн. Шура дикагІа хилийта хьалаш дий аьлча, уж долаш да еррига а цхьоалагІча сортах из дІатела йиш йолаш. Дикал лоха йолаш шура дІателарах вай бувцача нийс бетта 14,5 эзар сом гаргга ахча хьа ца кхоачаш дисад совхозага, хьакхача йиш а йолаш.

Паччахьалкхенга шура йохкара нийс бетта план кхоачашъе низ дІакхачанзар «Ингушский» совхоза хьайбаш леладерий. Цул совгІа кхоачаш ца яр кхерам болаш я виъагІча кварталеи дерригача шереи шура йохкара планаш а. Из гІулакх нийсденнад йохкаш йолча шурий хьоанал лоха хиларах. Из бахьан долаш цхьоалагІча классагІа йолчох 3360 кІезигагІа ахча нийцар «Ингушский» совхозо, хІаьта «Кавказ» совхозо —6384 сом кІезигагІа.

«Ингушский» совхозечул вогІа торонаши хьалаши долча «Луч» яхача совхоза коллективо нийс бетта молзаводе дІаеннача шурех 55 процент цхьоалагІча классах хиннай. Шурий дикал лакхъяра районе яьржача яхье хьалхарча моттиге ба цу боахама къахьегамхой. Цо хьахьокх хьайбай продукташ яхара дош кулгалхоша а берригача хьайбаш леладераша а цу боахаме лаьрххІа леладелга.

Шурий хьоанал эггара лохагІа — 3,44 процент хиннай «Кавказ» яхача совхозе, хІаьта «Ингушский» совхозе — 3,48, Ахриева цІерагІча совхозе 3,51, М. Горьке цІерагІча совхозе — 3,52 процент. МалагІаш да бахьанаш? Зооветеринарни бокъонаша яххача тайпара леладац доахан деттилга, яьккха шура дІаоттаяь лоаттаелга, цІенъелга, доаханна эша Іунал делга. Цул совгІа дукхагІйолча фермашка хІанз луш дац шурий дикалах доагІа алапи, яхье хьалхара моттиг яккхарах, шура хьаьнен цІенен хиларах лелаю материальни стимулаш. Иштта йоацаш я моральни стимулаш а. Из бахьан долаш духхьал дукхагІа шура яккхара мара йоакхо яц дояркаша.

Инструкце дІадехкача тайпара, молзаводе хьаяхьа шура чуйолча емкосташта пломбаш етта, графикага хьежжа из хьакхахьийта яхаш массехазза дийцад оаха фермай кулгалхошца. Цхьабакъда дувцарах хІама хилац. Цхьа ферма яц районе хьоаналал совгІа шурий дикала кхийола оагІонаш белгалъяха йиш йолаши, нагахьа йиш хилча а из гІулакх кхоачашдеши.

Паччахьалкхенна а боахамашта а доккха зе деш дола уж кхоачамбоацараш дІадаха йиш йолаши дІахо ла вІаштІехьдоацаши да. ХІара боахамга я, лакхе аьннача бесса, еррига шура цхьоалагІча сортах хилийтара эша торонаш.

М. ЧЕРГИЗОВ,
юртбоахама продукташ ийярен дикален паччахьалкхен инспекце Малгобекски района инспектор.

МОСКВА. Производства боарам лакхбара йола пятилетка шин шера задани кхоачашъяьй аьнна рапорт деннад МЭЛЗ яхача производственно-технически объединене электровакуумщикаша. Йиллача ханал шу хьалха продукце дикала управлени яра комплексни система балха юкъейоалаяьй. Паччахьалкхен дикала Знак еннай 61 сантиметр экрана диагональ йолча бос болча кинескопа, каравзаяьй 39 кердача тайпара изделеш.

Продукце дикал лакхъяро торо хилийтай халкъа боахама миллионаш сомаш кходе.

СУРТА ТІА: бос болча телевизорашта лаьрхІача кинескопий экранаш ю лини.

В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БАРАНОВИЧЕРА ШОАТТДЕН САЙРЕ

Рекламашта юкъе тоъал тамашийна объявлени хьалтехар цкъа мински театральни кассе. Из яр... Мински — Барановичи Барановичи—Мински лелача поездий расписани.

Из мукъагІа, Белорусце столице баха нах шоаттденошка Барановиче (поездаца 3 сахьата) моттигерча городской театра спектаклешка ухаш хиннаб, царна лаьрхІа хьалтеха хиннай столични кассе лелача поездий график...

Барановиче — йоккха йоацача белорусски города — улицашка дукха йоахк хьалйийтта афишаш. Городерча, Ленина цІи лелаеча керттерча майдан тІа гІолла массенк итташ метраш дІахо ваьлча, бале, клубе, театре хьехаш 30 гаргга объявлени дагарйир аз. Царех хІарая арахьара тІавеначун чІоагІа догъоттаргдолаш яр. ХІаьта цига вахачун? Фу лех цо шоаттден сайрийна городо арахьккхача салаІара программа тІара?

Цу тайпара жоп далара городе бахача нахагара шоашкара новкъостал деха дийзар. Цу гІулакха хержар кхы мел бараш а санна бола, берригa дезалхой боамбе-кІадай комбинате — городерча 40 предприятех цхьаннахьа къахьегаш боакха городе баха БагдановгІар дезал. «Шоатденгарен кІиранденгарен дІайиккхача», массаза цхьана хул мастера помощникалла болх беш вола да Александри воІ Виктори, Раиса — воккхагІволча Богданова сесагІи цун къона нус Ядвиган, лоархІам беш аьлар комбината культура Дворецa директора Садлуцкий Александра.

Садлуцкий Александра дешай маІан дир воккхагІволча Богданова.

— Шоатли пІаьраска дийнахьа дІадолалу тха дезале. Болх йистебаьнначул тІехьагІа сарахьа вІашагІа а кхийте дувц оаха мукъа деноиш дикагІа мишта доахаргда: хІаране шийна ма дий чамаш. Вешта, тахан делкъел тІехьагІа пхи сахьат даьлча хьавел хьо тхаьцига.

Йиллача ханна со дІакхаьчача, БогдановгІар дезал кийчлуш бар. Ядвига шийн маьрица «Ровесник» яхача клубе иллей конкурсе йодаш яр. Кулинаре сома книжка Іомадеш ягІар Раиса: «Лада» яхача кхалнаьха клуба член я из, цудухьа саррахьа «дикагІйола цІен нана» яха цІи яккхар дукха къовсаяла езаш я из. Города селханарча, таханарча, кхоанарча денна хетаьча сайрене ваха кийчлуш вар Богданов Александр, со шийца воагІилга дийхар цо. Ялх сахьат даьлча городской культура ЦІен санагІа а хоадалаь чухьа даьлар тхо.

Городерча массе тайпарча профессех болча викалаша хьалйизар 800 сага лаьрхІа зал. Города ши макет я сцене. Цхьанне тІа голаш етташ долхача наькъашта йисте гІолла хьал кегаденна дагІа лохига тиша цІалгаш — къаьнара Барановичи, ШоллагІчутІа — дукхаза вІаштІардаь хІанзара цІеноиш, бульвараш, паркаш.

Горисполкома председатела заместитела Хоменко Зояс дувц хургйолча Барановичах, йоккхилга диллача хІанзарчул шозза хІана яц аьнна йоккхагІа хургйолча городах. Алхха из цаІ мара яцар хьалхагІе а кийчъяь выступлени. ХІаьта дІахо паргІатта къамаьлаш деболабелар, шийна дагадоаллар дувцар хІаране. Цу тайпарча тематически сайренашка кхайке боалабу горисполкома болхлой, цар белгалъю къамаьлаш дераша тела предложенеш.

Зале дІайолаенна дискусси хьалъоттаяь «Вай городе даьд е хІамаш» яха выставка латтача фойе дІахо йода. ХІара стенда хьалхашка — предприятей викалаш. Цар дІаязъю предложенеш, критически замечанеш, хаттарашта жопаш тел. Города кхела, цун планий, саготагІча дешай цхьана уйла еш йола моттиг а хинна дІаэттар сайре.

Юххьанце а денз вІаштІехьдаланзар культура ЦІен йоккха аудитори гулъе. Къаьстта хала дар юккъерен дуккен ха йолча наьха безам тІаоза. Цу ЦІен керттера конкуренташ — телевизор, кино — аудитори бахьан долаш латтача къовсаме кастказта котбувлар. Тхо дІадоладелар тІехьагІа профессешкен хьашташкен хьежжа нах вІашагІтохаш йола клубаш а хинна дІаэтта кружокаши секцеши вІашагІйоххарга. Царех эггара чІоагІагІа гІоръяьлар болх беши дешаши бола кагирхой викалаш юкъе бола «Ровесник» яхар. Клубо шийн программа юкъеккхухь хьамсарча города искусствах, исторех, таханарчен кхоанарчен ценах йола викториинаш, беседаш, иллей конкурсаш, гимнастий, бореций, боксёрий выступленеш. ХІаранена анкета экземпляр лу тІакхха коллективан жюре член хул цунах. Нагахьа санна дискуссеш йолаелча, профессионалаша — искусствоведа, артиста, поэта, спортсмена... къестаю уж.

— Цхьан шоатден сайренга горисполкома фу дода? — хаьттар аз Барановича горисполкома председателага Акуленко Михаилага.

— Оаха иштта ма-дарра лархІац дІадодар, — жоп делар цо.

Массеха шу хьалхагІа, городе йоккхий предприятеш ца хинначен горисполкома бюджето культура дегІайоалаярга тоъал ахча дІадахийта йиш ца хилийтачен хана, никъ корабир дукха йоацача цу тайпарча предприятей хьисапера шоай тайпара «акционерни обществаш» вІашагІйоххара. Театра, ансамблей, студей «дай» а хинна дІаэттар уж. ХІара «акционеро» шийн пай дІачутелар декорацеш эца, костюмаш тега, специалисташа хьийгача къих мах бала. Предприятей викалаш юкъе бахача административни совето белгалйора культурни центрий бюджет, деррига доал шийга а долаш леладора билеташ. Представленешка мах боацаш ахара принцип цІакхха а толхаяцар. ДІадахийта цхьадола дакъа ахча шоашта дІатІайийцар профсоюзий областнойи республиканский комитеташа.

— ХІанз цхьа чоалхане дош эттад тхона хьалхашка, — йоах Акуленко Михаила. — Из да культура учреждене городе цхьатарарча боараме дІанийсъелга. Масала, Барановиче къилбаседехьарча йистаца хьалъяьй керда микрорайон — 231 эзар квадратни метр чуІе моттиг, городерча ерригача чуІеча моттигех кхоалагІа дакъа хІана яц аьнна. Городе цаІ мара доацача 800 сага лаьрхІача культура ЦІенна магаш берригача бахача наха гІулакх де, ХІанзарчоа боамбе-кІадай комбинато новкъостал ду — шийн Дворец белггаларча деношка пайда эца мукъа ют. Городской планови комиссе, специалисташа, промышленни предприятей, гІишлоний, транспорта, гІулакхаш деча сфера коллективаша шоай предложенеш еннай Барановичи дегІаяр теркал а деш культура учреждене мишта дІанийсйича паргІатагІен гІойленагІен хургьяр - хьогІ яхаш. Укх гарггарча пхе шера оаха хьалдергда 1400 моттиг йола «Октябрь» яха кинотеатр, гостиницера кинозал, торгови машиностроене завода клуб. № 2 йолча музыкальни школах пхиъ факультет а йолаш йола искусства городской школа ергья, хьаелларгъя кхы а ялх библиотекеи клубий пхиъ филиали...

— ХІаьта 1969 шера Барановиче БССР Лакхехьарча Совета кагирхой дешашта йолча массазарча депутатски комиссе выездной заседани а хинна дІадоладелар долла хІама, — йоах Акуленко Михаила дІахо. — Комиссе дийцар къонача горожаний культурни боарам лакхбара дешаш. Цо новкъостал дир тхона тхоай кхоачамбоацараш шаьрагІа бІаргагора. Уж малагІаш дар аьлча, культура цхьадола дешаш къоастадеча хана алхха тхоай опытах кхоачам а байн Іара тхо, Іилмахошкахьарча новкъосталах пайда ца а эцаш.

Цул тІехьагІа дукха ха ялалехьа БССР Іилмай Академе философен правай Института социологий группа йоалайир оаха йийха Барановиче. Цар новкъостал дир тхона боахамен культуран гІирсаш хьалдара эггара хьалхарча аргІанара декхараш белгалде, нах культурно салаІара тІаберзабара дикагІа йола формаш хьийхар.

Горисполкома председатела дешаш бакъдир боамбе-кІадай комбината мастера помощника Плешка Михаила, Барановичерча художественни самодеятельноста ялх эзар доакъашхочох цхьанне:

— Нагахьа санна хоре илли ала могаргдий хьона аьнна хьалхагІа сайга хаьттача велалургвар со. ХІаьта хІанз оал аз илли, чІоагІа безам а болаш. Тха городе новкъостал дергда сага цун кхетам меллаб харан дегІабоалабарах.

Юрий САПОЖКОВ,
АПН корреспондент.

Доазол дехьара

ТАХАН—СФРЮ КЪАМАН ЦIЕЙ

СФРЮ. Дунен пролетариата баьчча В. И. Ленина цIи тиллай Кердача Белграда центральни магистралах (сурта тIа) — ший хозача архитектуреи, дукха нах чуIе цIенош, культурни, промышленни гIирсаш хьалдеш хилари бахьан долаш цIи хеза йолча югославски столица йоккхача районах.

ТАСС фотохроника.

Вежарашха долча халкъа цIей

УвгIаш доагIа Плива Врбас яхача хих дIакхетача моттигера гаьна доацаш дагIа дукха доккха доаца цхьа этаж йола цIа. 1943 шера 29 ноябре цу чу хилар Югославе халкъ мукъадаккхара Антифашистски веча шоллагIа сесси. Цу сессе вIашагIъеллар мехка эггара хьалхара халкъа правительство а хинна дIаэтта Къаман кортамукъален комитет. ХIаьта цул тIехьагIа ши шу даьннача гIолла, 1945 шера 29 ноябре, республика я аьлна хьакхайкайир Югослави. Ше яьккха ха цу исторически дийнахьа денз лоархIаш хьайоагIа Социалистически Югослави.

...Крк яха гIайре. Адриатически форда юкъе эггара йоккхагIа йолча цу гIайрен сатем боабир дукха ха йоацаш гIирсаш деча низ болча технико. Хьалъе йолаьй кIоарга хий долча портах, мехкдаьтта чакхдоахача заводех, мехкдаьтта хранилищех латта Iалаьмате йоккха промышленни комплекс. ГIайре материках дIакъоастаеш йолча готтигача пролива чу хIанз хьалъотташ латт 4 километр дIаьха тIий тIадужаргдола эггара хьалхара опораш. Цу тIа гIолла дIаюжаргья мехкдаьтта провод. Кркера йолаенна Венгрей Чехословакей доазонашка кхаччалца гIоргья из.

Укх пятилетке (1976—1980) Iалаьмате дукха промышленни гIирсаш хьалдеш латт Югославе «Борба» яхача газето яздечох, халкъа боахама къаьстта боккхача лоархIаме 150 гIирс ба хIанз мехка хьалбеш. Цу тайпарча гIирсех лархIа мегаргйолаш я Крк яхача гIайрен тIара мехкдаьтта чакхдоаха комплекс а.

Советски Iаьдал латтача шерашка овлангара денз социально-экономически эргалонаш хиннай Югославе. Таханара СФРЮ — из я хIанзарчун тайпара индустри а дукха продукт тела юрта боахам а болаш йола пачхаьлкхе. ТIом хьалехьа хиннача боарамца нийсйича 14-зза дуккхагIа хиннай арахеца промышленни продукци, юрта боахама продукци — шозза. Доккхий толамаш даьхад культурай образованей даькъе. Иттазза юххьанцара школаши дукха хIама ца эшаш ужжал лакхера дешара заведенеши дуккхагIа хиннай. ХIанзарча индустрей юрта боахамай, Iилмана а культурана а карагIдаьннарех боалл Югославски коммунисташей беррнгача къахьегамхошей социализм хьалъяр духьа баь боккха болх.

Укх деношка СФРЮ халкъий вахаре хьатIаэттай лоархIамей дог тохадолийташи йола ха. Мехка шерра кийчо еш латт хьатIаэдоагIача шера хьаелла лаьрхIача аргIанарча, Югославе коммунистий Союза XI съезда. Юххьанцарча партийни организацей собранешка коммунисташа эггара хьалха дагарду СКЮ X съезда решенеш, пятилетка лоархIамегIара производственни планаш кхоачашъярах хьахиннараш. Укх тIеххьарча шерашка дикка лакхденнад Югославе коммунистий Союза сий, цун идейни организаторски лоархIам.

ЧIоагIлуши дика беркат доалаши да Советски Союзаи Югославенеи юкъера доттагIали цхьана леладу гIулакхаши. Цхьа шу дIадаьннад КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев официальни доттагIала визитана Югославе хилча денз. Л. И. Брежнева Югославски лаьттан тIа даьха денош шин мехка юкъера доттагIали цхьана леладу гIулакхаши дIахо дегIадоаладарга болача наькъа тIара лоархIаме этап а хинна дIаэттар.

Советско-югославски юкъмоттиге нийсденнача доккхийча хIамаех хьалйизза я дIаяха ха. Цо тешал ду вIаши гIойле йолча тайпара цхьана леладу гIулакхаш хадданза дегIакхувла лавш шаккхе оагIув хилара. Уж кхы тIа а чIоагIдир укх шера аьхки официальни доттагIала визитаца СФРЮ президент, СКЮ Председатель И. Броз Тито СССР-е варо. Пачхаьлкхенашта керте латтараш хIара цу тайпара вIашагIкхетарах, практико хьахьокхаш ма-хиллара, советско - югославски юкъмоттиг чIоагIъяра йIаьххача хана влияни еш дола доккха хIама а хиле дIаотт.

Гаьннара хьадоагIаш ший истори а долаш да советскии югославскии халкъашта юкъера доттагIал. 60 шу хьалхагIа Югославе къахьегамхоша дег тIара даькъала йийцар Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци. Юкъарча моастагIчоа — фашизмаца — духьала лоаттабаьча къовсама шерашка Iолахийтача цIийца хоттаденна вай доттагIал кхы а дуккхагIа чIоагIденнад, кердача чулоацамца хьалдизад.

ОагIош тIа-тIа дуккхагIа йолаш хул цхьана леладу экономически гIулакхаш. Советски Союзо хIанз эггара хьалхара моттиг лоац Югославе арахьарча торгови партнераша юкъе.

Г. ПОЛЕГАЕВ,
ТАСС корреспондент.

Белград.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА ПРЕССА ОАГIОШ ТIАРА

КОТАЛОНИИ КХОВЗТКЪА ШУ

Дукха ха йоацаш «Мердека» яхача доккхача индонезийски газето кепаехеа араяьккхай Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяь передовой статья.

Цхьадолча даькъе лоацъяь из газет дешарашта еша могаю кердадарий кепайоазон Агентства.

Ший пачхаьлкхен кховзткъа шу дизар белгалдоакх советски халкъо Истореga дилача из вIалла дукха ха а яц, цхьабакъда карагIдаьннарашка диллача Советски Союзо хьабенар Iалаьмате боккха никъ ба.

Кховзткъа шу хьалхагIа октябрьски дийнахьа В. И. Ленина кулгалца социалистически революцех — вай замалахьа эггара доккхагIа дола хIама хиннад. Большевикий парте кулгалца цу хана къовсама гIайттача къахьегача адамаша бухсоцаш йола кхел яьй царизмана — Iазапен эксплуатацеи чIоагIаленна, цар йохаяьй йохкаеннача феодально-помещикий строя цитадель.

ХIанз, кховзткъа шу дIадаьннача тIехьагIа революце маIани лоархIами къаьстта шаьра бIаргагуш хьалхашкахьа отт. Социализма идеяша хIара денна дунен массе миIингера тIа-тIа дуккхагIа адамаш шоашта тIехьалоах. Социалистически идеяш чакх а йоахаш, низ бола, дунен тIарча событей лелама Iалаьмате чIоагIа влияни еш йола хIайзара держава а хинна дIаэттаб тIехьабиса, феодально-аграрни хинна мохк.

Тайп-тайпарча доакъошка Советски Союза карагIдийнача Iалаьмате доккхийча хIамаша империализма низашка кхы йиш хилийтац машарцара гIулакхаш шоашта товча тайпара лелале. ХIаьта из факт бакъъяь тIаэц дукха ха йоацаш кортамукъа яьннача дуккхача пачхаьлкхенаша, цу даькъе ВIашагIкхийттача Штатий политикана тIехьалаттараша а.

ХIанзарча дунен тIа вIалла шеко а йоацаш Iалаьмате боккхача лоархIаме я Советски Союз. Цо вайна гарга кхоачаю празеи нийсхоин хьакъехьа бIаьш шерашка адамленна дагадаьллар кхоачашхургдола ха.

БЕКХАМ

ОСМИЕВ Хьамзат

ДУВЦАР

«Со доагIа хьона, — лоралахьI» — аьле, хьалхе кхайкарал а дийя доагIаш мича хул сагага доагIа во-дика. ДукхагIча даькъе, сага шийна ца меттача хана нийслу из. Цунах тарра, вIалла дагадоацаш кхаьчар, гIарчIе IовIашка а хьош, Насега кхаьча сагото а.

Ше а езаш, шийна а везаш волча зIамгача сагага Султанага Наси маьре яха кхоачаш цхьа шу а даьннадацар фашистски Германе вайца тIом хьоабеш. Дукха кхы юртахой а санна, тIем тIа вахар Султан а. Кастта сина ла ма-могга низткъала хоам кхаьчар Насега. Хьаьрбаьннача гитлеровцашта духьала, турпало санна, денале тIом а беш ший дегI Iодиллад хьа мара, аьнна бар из хоам.

Насе духхьашха кIаьнк ваь цхьа бутт боаллашехьа хинна из доккха бIил а дицдеш дар цунга хIанз дена во: цу гаьнарча хана денз цаI мара воацача ший кIаьнка жерал деш а яьгIа, из кIаьнк кхийна-нийсвенна хьаэттача дийнахьа, хIанз мукъагIа паргIата ярг ма йий со аьнна хийтача ханна, чоап а ухаш, геттара хала лазар хьаьрчар Насе воIах, Хьусенах. Лоацца аьлча, эгIавир из.

Сов саготдаларах уйлах еха-ча Насена дагадехар воIага хьажа «дийша саг» воалавича бакъахьа хургвацар-теш, аьнна. Дагадехар кхоачашдир. Жинашца тайна ва яхаш дола хабар арадаьккха а волаш, юртарча дуккагIа болча наха «шайтIай лор» оала «молла» воалавир кхыча юртара, лаьрхIа машин а яхийта. Iарбий меттала ши дош ала ховчох а хIанз молла ма оалий вайна!

— Жиний лазар кхийттад хьа воIах, Наси, — аьлар унахочунга хьажа воалаваьча «лоро» Къоасама. ТIаккха цхьан юккъагIа бордаш вIаштадетташ а ваьгIа, фусам-нанна бIара а хьежа тIатехар: — Дарба яхий Iа? Дарба де йиш я... Бакъда, хьалхагIа жинашца дагавела веза цу гIулакха. Уж хьатоха, хьаста деза. Хьа къина а, укх зIамгача сага кхома а, даьла ший духьа а со хьожаргва хьона, Наси, укх гIулакхага...

Цу дешаех тешаш гIадъяхарах дог а чIехкаш, Наси елхар. Кхыметтел «лора» баркал ала а низ кхачанзар цун.

МоллагIа вале а, кхычунга сагото кхачар новкъадолаш, цунца из сагото екъа а из паргIата ваккха а кийча волаш саго оалача хозача деша мах баь варгвац. Цхьабакъда, Насега кхаьчар мо йоккха сагото а кхаьча, дог деха хьувзаш вар Iеха а ваь, хIанз Къоасама санна, алхха шийна тIабоагIа пайда лохаш саго дувцаш дола даьре хабар хьанна эш! БIехача хIамах кулг кхетар санна, дегаза де ишта дувца хабар.

Визалца шийна москал боргIала дулх а диа, чай а менна, жинашца дага а ваьнна кастта юхавоагIаргва ше, аьнна, Къоасам дIавахар ше хьавоалаваьча машинаца.

Ше аьннача тайпара, кастта юхавера «шайтIай лор», шийга кхайкарга а ца хьежаш. Кхы а ноагIа боарам тIара ваьнна хьувзача унахочун нана чIоагIа гIад а югаш, дарба сенах хургда хайнад шийна жинашкара, аьлар цо.

— Деррига а вай доаде дезаргдар алхха итт тума мара а дац, — чудерзадир цо, укханна фу хийтар - хьогI аьлча мо, кIирвенна Насена бIара а хьежа. — Духьалдаьнна хьувза кераста жинаш хьатохаре эшаргда из...

КIайча каьхата тIа сийнача шаькъаца ши-кхо мугI язбир «лоро». — Дала дездаь сигалара лаьтта дайтача кIорIа тIара дешаш да ераш, — аьлар цо, из ше йоазув даь каьхат хьа а хьувкхаш. ТIаккха муштиг еш хьоарча а даь, из каьхат хи кружка чу Iочукхессар, массане хозарг «бисмал» а аьнна.

Цхьан юккъагIа мушта хила доаладаьчул тIехьагIа, каьхата тIара йоазув деша а деша, хий, лила мо, сийнделар. ТIаккха, дуIаш деш мо, бордаш детташ вагIаш юкъ а яьккха, из «даьла доша» дIайийна хий унахочунна моладир «лоро».

«Дарба» цунца чакхдаьлар. Кхы цIаьхха а фусам-нана йоаяйта хиннача котамий йиъ пхиъ маьже йиаь, дика че а даьккха, Насе къел тIара дIайийца, кIолд мо, итт тума киса а делла Къоасам цIавахар. Унахо верзанзар.

Хьусенах из лазар кхетар Насена миссел хIана дац аьнна новкъадар цар лоалахочоа Мухарбика. ЗIамига бераш долча хана денз къаьстта Хьусенаца оагIув болаш, вахар-вар цунца долаш хьалкхийна цун ханнара зIамига саг вар Мухарбик. Шоайла цхьаккха къайле яцар цар. «ШайтIай лоро» Хьусена даьр дIахайча геттара дорха вар из. «Мишта вутаргва из цхьа бекхам ца беш?! Мишта юхадекхаргдар из цунна?» — уйлаш йора Мухарбика ши-шийца. ТIеххьара а цхьан хIаман тIа уйла сецар цун. «Цкъара аз шоаш унзарбахарах тIехьагIа гештдергхургда-кх сона вежараша а, дас-нанас а», лаьрхIар цо ший дагахьа.

...Цхьан дийнахьа, ший боккхагIа бола вежарий цIагIа а болаш, хIаьта нана кхыча айла тIа яха цIагIа а йоацаш йола ха а нийсъяь, цIаьхха менге тIа бартала Iо а кхийтта, шийна а, Хьусена мо, лазар денача кепехьа мухь бетта волавеннав Мухарбик: «Жинаш! Жинаш! ДIадаха жинаш!».

Геттара сагота хьайзаб кхерабенна Мухарбика вежарий. Унахо дикка гоавеннав «хьа ца кхеташ». ТIеххьара а, лаьрхIа машин а яхийта, воалаваьа цунна а Къоасам яха «лор».

— ХIаа, жиний балхах ва ер, — аьлар Къоасама, лоравеш гонахьа къонахий а багIаш, кхетам чу а воацаш, чоап енача саго мо, чоалдоахаш бIаргаш а къерзадеш ший баразкъашца фалти кIал а тесса дахчан менге тIа уллача Мухарбика юхе Iо а хайна, цун аьрда кулг бе а делла. Ши-шийца бордаш а детташ, «лор» дуIаш де волалушшехьа: «ШайтIаш! ШайтIаш! Со ве даьхка шайтIаш!» — аьнна цхьа во мухь а теха, уллачара цIаьхха хьалтосса а венна, газа яр мо, ира модж ягIача чIенга кIал Къоасама шийна ма-могга аьтта бий тIахийцар Мухарбика, нийсса аркъала «молла» Iо а тохаш.

Чухь хинна къонахий хинначох кхийтта балелахьа, уж гIаьметта бахкалехьа, бокъонца «вийрза а вийрза» циггара дIаийккха Мухарбик цхьан юкъагIа вежарах тувлалуш лийлар. ХIаьта Къоасамен цун гаргарча нахен-м фу аргдар цунга, цIаьхха чоап тIаена, ший саэца дена шайтIа да мотташ цо техача цу цхьан бийнах!!

КЪОНА ФИЛАТЕЛИСТАШ

Кхо шу да Карабулакски № 1 йолча юкъерча школе «Юность» яха къоначa филателистий клуб вIашагIъелла. ХIара кхаьрача дийнахьа вIашагIкхет дешархой шоай клубе. Укхаза дукха кердадераш довз царна.

Тамашийна а хоза а да маркай дуне. Маркашка гIолла дешархошта довз гаьннара мехкаши гIайренаши, тайп-тайпарча материкий тамашийна Iалам. Маркаша берашта шоай Даьхе дикагIа йовза новкъостал а ду.

Къоначa филателистий клуба доакъашхоша хьинаре дакъа лоац школа вахаре. Цар кийчйир «Коталон 30 шу», «Марша боагIалба Сийлахь-боккха Октябрь», «Ленина наькъагIа — Октябра наькъагIа» яха выставкаш. Республикански выставке дакъа лацарах клуба елар диплом. Къаьстта дешархой дог гIоздаьлар «Пионер» яхача журналои филателистий Еррнгсоюзни обществаи кхайкаьча филателистически конкурсе дизза дакъа лацарах шоашта мах бола совгIати диплом даларах. Конкурсе дакъа лацаро дешархой вIаштIехьдалийтар шоай Даьхен истори дикагIа йовза. Конкурса 15 хаттара жоп далара дуккха книжкаш деша а, каталогашка а журналашка а хьажа а дийзар цар. Зехьа дайнзар къа.

Керда конкурсаш, сакъердаме вIашагIкхетараш хьеж дешархошка.

Д. ИВАНОВ,
клуба кулгалхо.

ТЕАТРИ БЕРАШИ

Вай республике чакхдоалаш да Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетадаь «Театри бераши» яха Еррнгроссийски кIира. Цу юкъагIа вай республика артисташ вIашагIкхетаргба къоначa зрителашца, шоай балхах а театральни искусствах а дувцаргда, иштта шоай дикагIа мел йола спектаклаш гойтаргья. Х. Нурадилова цIерагIча драматически театро бераштa бовзийтаргба Вс. Вишневске «Оптимистически трагеди» яха керда болх. Цул совгIа, шоай репертуарацара кхыйола спектаклаш а гойтаргья цар. Уж я Корнела «Сид», И. Друце «ЕзагIчул я [illegible]

М. Лермонтова цIерагIча театро бераштa кийчъяьй «Дехьа оагIорахьа» яхача Кина романах оттаяь «ТкъестлагIчун тIехьа оарц даккхар», А. Островске «На всякого мудреца довольно простоты», Г. Бокарева «Пуск», иштта кхыйола спектаклаш.

Республикански теннкий театра артистаца а вIашагIкхетараш хьеж берашка. А. Цыганкова «Тха совгIат», Е. Тараховске «По щучьему веленню», С. Чахкиева «Светофори, Трезор яха пхьуи, Iовдала Борзи, кхыбараши» — уж спектаклаш я цар бераштa кийчъяьраш.

Вай республике диалагIа [illegible]

Я. РОЗИНА.

Венгерски Халкъа Республикан «Икарус» яхача автобусий завода секешфехерварски филиала болхлой [illegible] шина этажа — планал совгIа хьа я а 250 комфортабельни машина Советски Союза [illegible]

СУРТА ТIА: СССР дIаяхийта лаьрхIа автобусаш.

МТИ — ТАСС сурт.

Дешархошта-къахьегама кхетам

АТТЕСТАТАЦА ЦХЬАНА КЪАХЬЕГАМА КНИЖКА

Деррига советски халкъ санна дог айденна накъьера СоагIапчара № 19 йолча юкъерча школа хьехархойи дешархойи коллектив Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цIейна. Цу цIейна а, СССР Лаккхехьарча Совета аргIап йоацача сесси материалашта а, СССР Кердача Конституцена а хетаяь партийни, комсомольски, профсоюзни собранеш, митингаш, линейкаш чакхйиллар школе. Иштта чIоагIа дог гIоздаькхар тха республика юрта боахама къахьегамхошка новкъоста Л. И. Брежнева дайта хиннача моаршала письмос.

Уж еррига мероприятеш тха коллектива балха чIоагIа хьаштдолаш хилар. Цар торо елар долаш долча хьалех пайда а эцаш даьшка-ноаношка, производственни организацешка, хIаьта иштта пионерскии комсомольскии организацешка гIолла дешархой юкъе а озаш школе беш бола болх дикка лийбе.

Школьни вахара хьинаре юкъебенаб дай-нохной а. ДуккагIа терко е яьннай шефство лелаеш йола «Ингушский» яха комсий совхоз а. ВIашагIйоллар мара кхы гунахьа ца хиннача «Дезалан школан гIо дара Совето» а хIанз ший болх дикка тоабаьб. Всеобуча закон кхоачашдеча а, дешархой производственни практика вIаштIехьъяккхара а, дIаяхьара а, иштта кхыдола дешаш къоастадара а алсамо гIо ду цо.

ДикагIболча хьехархойи классни кулгалхойи Р. М. Нальгиева, И. Т. Смайлиевай, П. М. Арбузовай, М. Н. Гатагажевай, Л. Т. Гетагажевай низаица школе вIашагIъехкай шоашта хьалхашка оттадаь моллагIа декхараш чоалхане дар аьнна доацаш кхоачащдулургдола дешархой коллективаш. Айенна дешархой дисциплина а.

Дешархой лакха кхетам болаши сакхетам айбеннеи хилар бакъдара ер масал доаладергда вай. ДIадахача шера шин 9-ча классо шоай социалистически декхарашка хьалхарча пункте дIаяздир укх тайпара дешаш: «Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна тIачIоагIдаьча шин гектар лаьттан тIара 60 тонн шекара свекла гулъе». Ши звено вIашагIа елла урокаш яьлча болх бора дешархоша. Звеношта керте латтар Булгучев Умат-Гирии (9 «а» класса звено). Гардалоев Султан-Гирии (9 «б» класса звено). Барттайна болх а бора дика деша а дешар дешархоша. Къаьстта дика болх бора 9 «б» классо (классни кулгалхо И. Т. Смайлиева). Производственни бригада беррига доакъашхой толамца 9 класс чакх а яьккха иттлагIча классе дIачубаьлар.

Укх шера юбилея хьалхарча деношка шоай дош сийлеца кхоачащдир къоначa производственникаша, план 42 тонн йолча 90 тонн шекара свекла дIачуелар цар пачхаьлкхенна, шоай социалистически декхараш 50 процент тIеххкоачаш а деш. 10 «б» класса дешархой хьалхагIа баьлар свекла чуйица, план 21 тонн йолча 50 тонн шекара свекла чуйицай цар цхьан гектара тIара.

Ший дешархошта карагIдаьнна толамаш торжественно дездир школо. Шекара свеклаш хьалкхееча дика хьокхамаш гойтарах а комсашта оасар деча новкъостал дарах а производственни бригада беррнгача доакъашхошта баркал кхайкадир. Цар массанена а юкъера школа чакхъяккхарак долча аттестатаца цхьана къахьегама книжкаш а лурда. ХIаьта иттта 10 «б» класса дешархошта «Ингушский» совхозо Iан каникулех ленински моттигашка гIолла бахара туристически путевкаш а лургйолаш я.

Оаха доккхал ду бIарчача республика толамашта юкъе зIамига мара дене а тха дакъа хиларах а. Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхошка новкъоста Л. И. Брежнева дайта моаршала письмо тхона доагIаш хиларах а.

Шекара свеклаш чуийца яьннай. ХIанз дешара тIатеIай еррига коллектив. Цунца цхьана боккха теркам тIауххийт оаха даьшта-ноакоштеи дешархоштеи СССР Керда Конституци кIоаргга дIадовзийтара. Цунца дувзаденна «Ингушский» совхоза болхлошта хьалхашка лекцеш ешаргйолаш я, концерташ гойтаргдолаш да.

Коммунистически партеи советски пачхаьлкхени политикана пропаганда яра хьехархошта дика новкъостал ду лакхенча классай дешархоша. Уж ба Цакиев ИсмаIал, Гардалоев Султан-Гири, Галаев Юсап, Булгучев Умат-Гири, Галаева Зина, Мержоева Заира, Галаев Абу-Муслим, Коригова Лемка, Белхароева Марет, Боков Мухьмад, Булгучев Микаьил, иштта кхыбола дешархой. Дика дешарца а школа общественни вахаре хьинаре дакъа лацарца а белгалбаьнна ба уж.

А. БАЗОРКИН,
СоагIапчарча № 19 йолча юкъерча школа директор.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ЛЕРЙОАХАРИЙ ГIУЛАКХАШ

Дукха дика хIамаш карагIдийнад Грозиерча № 9 йолча школа лерйоахараштa. Советски Союза Турпала Галушкин Бориса цIерагIча дружина пионераша вай мехкахоша Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа гойтача деналах дувцаш йоккха материал Iоаяьй.

Иштта, бахача наха хьадувцарах цар лехар Галушкин Бориса йиш. Белоруссе яхилга шоашта хайча пионераша цуига письмо дахьийтар. Турпалах лаьца цо яздаь хIара дош чIоагIа деза да бераштa.

Лерйоахарий болх хоадам боллаш вIаштIехьбаьккха ба. Дружинера хIара отряд лаьрхIа йола маршрут тохкаш я. Бераша лех Нохч-ГIалгIайчене Советий Iаьдал оттадеча дакъа лоацаш хинна нах. Уж ха дIаме йода кIезигагIа хулаш боагIе а, царна корадоагIа тоъал дукха керда хIамаш.

Шоаш гулъяь материалаш бераша вIашагIъетт школерча Ленински цIагIа. Цига долаш да СССР тайп-тайпарча къамий меттала арадийнна баьIчан книжкаш, В. И. Ленина цIи тилла йолча вай республикерча моттигий сурташ, значокаш. Ленински цIагIа дукха моттиг дIалоац В. И. Ленина Къилбаседа Кавказе бахкийтача денал долча большевикех С. М. Кировахи Г. К. Орджоникидзехи дувцача материалаша. Иштта укхаза да В. И. Ленина, К. Маркса, Грозне хиннача бIаь дийнахьарча тIема, вай города улицай историна хетадаь, кхыдола альбомаш.

Къаьстта дувца безам ба шоай школа истори Iомаеш бераштa карагIдаьннaчох. Цар лехаб шоай школе деша баьгIа Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема доакъашхой. Уж касткаста шоаш долча хьоачалгIа а бехаш царца сакъердаме вIашагIкхетараш чакхдоах бераша. ХIаьта Ленински цIагIа къаьстта моттиг дIалоац цхьан хана шоай школе дешаш хиннача тIем тIа байнача нахах йолча материалаша.

Иштта, пенсионерка йолча Н. Ф. Кривоносовай гIонца пионераша гулдир 1941-ча шера шоай школа чакх а яьккха тIем тIа вахача Паршин Николая вахарах дувца письмаш, сурташ. 1944-ча шера Бреслау яха город хьайоаккхача турпал санна венкав Николай. Цунца цхьан классе дешаш хиннача Н. Ф. Кривоносовай дагалоацамаша гIо дир пионераштa турпалхочун биографи язъяра. Цу тайпара хIама кIезига карагIдаьннадац къоначa лерйоахараштa.

ХIаьта массане а теркам тIаозаш да цар школа вIашагIъеллача 1926-ча шера денз даьха цун сурташ, цига дийша баьннача цIи хезача нахах йола материалаш гулъяь альбом. Дружина Совета председатела Могильная Таняс йоах шоай школе цхьаккха ваи лерйоахарий балхаца чам боацаш, шийна могачох цун юкъе дакъа ца лоацаш. Царех хIаравар школа традицеш лораеш, цун сий лакха лоаттаде гIерташ ва.

М. ГАДАЕВ,
хьехархо.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 ноябрь.
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара программа. 9.30 — «Революце хьаьжр» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «ТIеххьара вIашагIкхетар» яха 10-гIа фильм. 10.55 — «Кинопикъбара клуб». 14.30 — Хьа къахьегам кхьа сийле я». Документальни фильмай программа 15.30 — «Хьамсара Iалам». 15.50 — «Б. Полевой творчестве». 16.35 — «Халкъа ашарий концерт». 17.00 — «Юрт: гIулакхаш». 17.30 — «МалхцIарбалар». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала) 18.35 — «Къилбаседа Кавказ». Киножурнал. 18.45 — Доктороца Спокана вIашагIкхетар. Хьалхара передача. 19.15 — Къаман дезача денна — Республика Денна хетаяь Югославе Федеративни Республика телевидене программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Крылья Советов»—«Спартак». 3-гIа ха. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Двореца передача. 22.05 — СССР халкъа артиста М. Ульянова деш В. Шукшина дувцараш. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Краснокутски вариант». Телевизионни документальни фильм. 18.15 — Штрауса произведенешцара Центральни телевидене Еррнгсоюзни радиои симфонически оркестра концерт. Дирижер — СССР халкъа артист Иванов. 18.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала). 19.00 — «Саг кIалхараваккхар». Фильм. 19.10—«Старт». Телевизионни спортивни журнал. 19.40—«Музыкальни магазин». Боккхийбарашта дола мультфильм. 19.55 — «Телетьажархочо хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду...» 60-гIа выпуск. 20.25 — СССР вошал долча республикай денош. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика. Кинопрограмма.

30 ноябрь.
I ПРОГРАММА

14.30 — Мехка телевизионни студей документальни фильмай программа. 15.30 — «Композитор Моцарт». 16.00 — «Омске вIашагIкхетар». 16.30 — «Халкъа ашараш». Концерт. 16.45 — «Iилма—тахан». 17.15 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!» 18.00 — Кердадараш 18.15 — «Экрано доттагIий гулбу». Чехословаки — Советски Союз. 19.00 — Доктороца Спокана вIашагIкхетар. ШоллагIа передача. 19.30 — Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Автомобилист» (Свердловск) 1-гIа, 2-гIа ханаш. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Двореца трансляци. Перерывах — «Спортлото» тираж. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Автомобилист» (Свердловск). 3-гIа ха. 22.05 — «Искусства мастераш». Передача йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.15 — «Лоаман фаьлг». Республикански теннкий театра спектакль (гIалгIай меттала). 18.00 — Киножурнал. 18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.30 — «Советски Конституце хьакъехьа дола йоазонхочун дош». Йоазонхочун С. Чахкиева къамаьл (гIалгIай меттала). 18.45 — «Социалистически яхьа дневник». 19.15 — «Дешархойн книжкаш». Чехова цIерагIча республикански библиотекара передача. 19.45 — «Сарахьа юртарча клубе». Гермесчукски культура ЦIа (нохчий меттала). 20.20 — «Волжски мукъамаш». Фильм-концерт.

РАДИО

29 ноябрь.

6.30 — «Юртара Iуйре». 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.16 — «Сердало» газета обзор. 7.22 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш. 8.50 — «Сай автомобиль, никъ» (нохчий меттала). 9.15 — «Тха поэт». [illegible] «Къона вай заманхо» [illegible] меттала). 18.00 — [illegible] обрядаш». Философски [illegible] кандидата А. В. Белоз[illegible] ТIехьавусаш саг воа[illegible] «Газ хьайоагIача ли[illegible] казтрансгаз» яхача [illegible] ни объединенера пер[illegible] меттала). 18.30 — [illegible] хьайбаш леладераш[illegible] концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30—«Сайрейнара Грозный» (горсете гIола).

30 ноябрь

7.10—«Грозненский рабочий» газета обзор. 7.16 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.22 — Ашараш. [illegible]

Хоаттам

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш мархаш а йолаш, цхьайолча моттигашка цIен догIа а делхаш. Малхбузехьара секунде 3—7 метр йоалла мух а хьекхаш хилен йогара. Температура Грозне 10—12, республике 8—13 градус йовха хил [illegible]

Кхоана, мархаш а йолаш, йоаган а йоацаш. Тайп-тайпара моттигашкахьа секунде 3—7 метр йоалла мух а хьекхаш. Температура бийсана —2 +3, дийнахьа +5 +10 градус йовха хил тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретаря — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленности отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттен деношка

СФ05306. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8816.